

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eestimaa Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

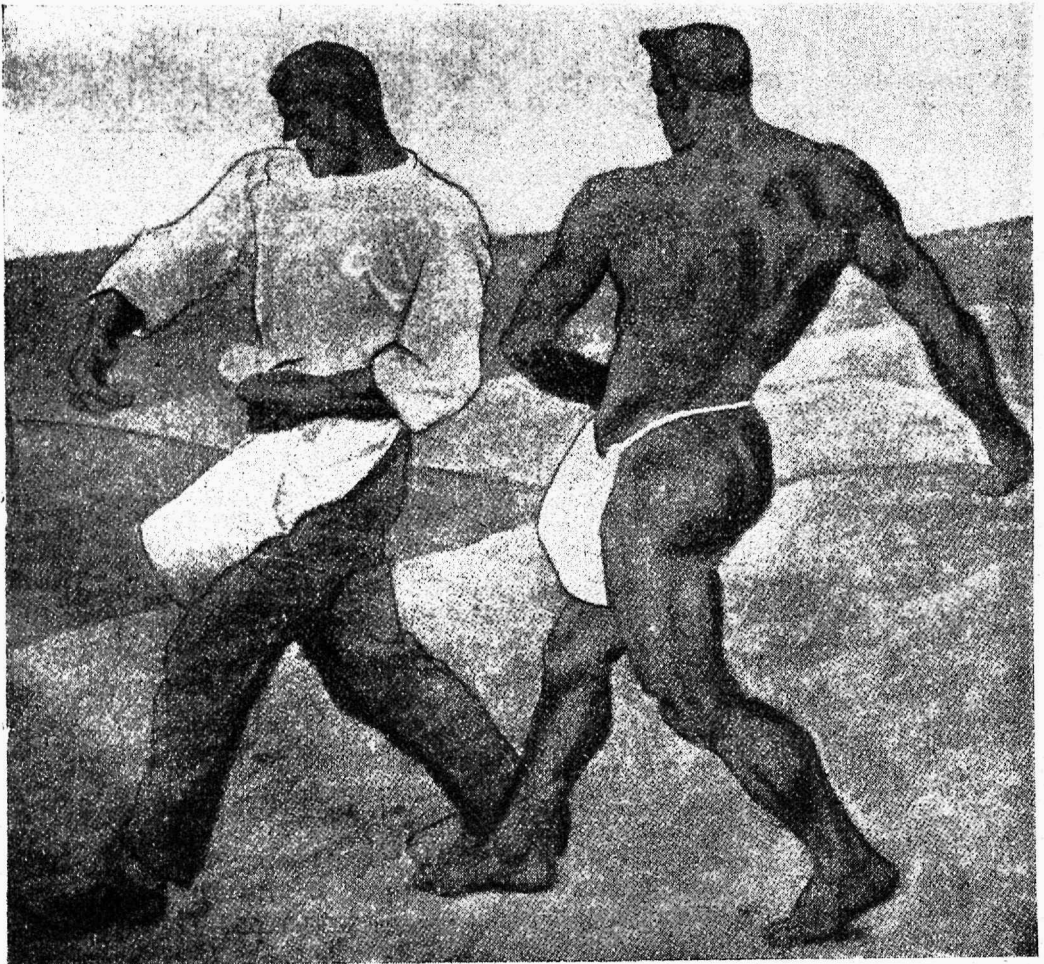
Nr. 4

Aprill 1929. a.

V aastakäik

Tellimise hind postiga:		Ilmub kord kuus.	Kuulutuste hinnad:
aastas	120 senti	Talitus ja toim.: Tallinn, Nunne 11-6.	1 lhk. kr. 20.—
6 kuu peale.	60 „	Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad ja postiasutused.	1/2 „ „ 10.—
1 „ „	10 „		1/4-6.— ja 1/8 lhk. „ 3.—
Välismaale aastas	150 s.	Üksiknumber 10 senti.	Teksti ees—50% kallim

SISU: 1) Tööstustööliste palgaolud välisriikides ja Eestis enne ja pärast ilmasõda — R. Sõrmus. 2) Kevadspordist — Dr. H. Jürgenson. 3) Naishaigustest — Dr. B. Voogas. 4) Las'ekaitse eesmärkidest ja tähtsusest ühiskonna tervishoius — Dr. H. J. 5) Kinnituseameti liikmete valimise korda tuleks muuta — K. Lukk. 6) Tööõnnetuse kirjeldused olgu täpsed — K. Lukk. 7) Mõningaid märkusi materiasst kui ürgjõu allikast — Dr. H. J. 8) Läti haigekassade erakorraline kongress — J. O. 9) Eestimaa Haigekassade Liidu nõukogu koosolek. 10) Kinnituseameti otsusi. 11) Haigekassade tegevusest. 12) Mitmesugused teated.

Tööstustöoliste palgaolud välisriikides ja Eestis enne ja peale ilmasõda.

R. Sõrmus.

Tähtsamad statistilised võrdlused — eriti mitmesugused indeksid, nagu elumaksumuse (elukalliduse) indeksid, palgaindeksid, tööstuse ja põllumajanduse toodangu indeksid jne. — rajatakse tavaliselt 1913. a. ehk 1914. a. arvudele. Sellega püütakse selgitada, millises suunas ühed kui teised majanduslikud ja ühiskondliku elu avaldused sõjaaastail, eriti aga peale sõda, on arenenud, võrreldes sõjaeelse olukorraga, mida peetakse normaalseks.

Võib täie õigusega öelda, et sõjaeelne ajajärk oli rahvaste jõukuse kiire kasvu, samuti tööliste elutingimuste paranemise ajajärguks. Maailmasõda, katastroof, millele võrdset ei suuda tuua ette inimkonna ajalugu, paiskas segi maailma majanduslikud vahekorrad ning heitis vaesusse ja hädadesse Euroopa mandri sõdinud rahvad.

Maailmasõda katkestas rahvamajanduse loomuliku arenemiskäigu üksikuis riikes, andes sellele nii mitmeski maailma jaos sootu uue suuna. Sai teoks asumaade industrialiseerumine, Jaapanis ja P.-A. Ühisriikes tõusis tööstuslik tegevus enneolemata kõrgusele. Sõjast osavõtnud mais rahva ostujõud langes tunduvalt alla sõjaeelse tasapinna, kuigi tööstuses tootmise võimalused olid kasvanud. Nende tegurite mõjul vähenes maailmaturgude mahtuvus, rahvusvaheline kaubavahetus, mis põhjustas töötamist sõjast osavõtnud, samuti neutraalriikide tööstuses osalise koormatusega ja raskeid tööstuslikke kriise.

Loomulikult, selle tagajärjel kannatasid tunduvalt — eriti sõja-aastail ja kohe sõja järel — töölistkonna majanduslikud huvid, tema elujärje tasapind.

Tööliste palgaolude arengu kohta viimaseil aastail Rahvusvaheline Tööstusbüroo on avaldanud trükis terve rea eriuurimusi, milliseile peamiselt põhjebekki käesolev ülevaade. Neist uurimustist selgub, et tööliste palga ostujõud on jõudnud juba peaaegu kõigjal sõjaeelsele tasapinnale, mõningais riikes sõjaeelset tasapinda koguni tunduvalt ületanud. Erandina aga mõningais

riikes on tööliste palga ostujõud veel praegugi vähem, kui oli enne sõda.

Esialgu toome arvulisi andmeid ja seletusi kuue riigi kohta.

Ülevaatliku pildi tööstustöoliste palgake liikumisest annavad järgnevad andmed.

	Austraalia			Austria			Tshehoslovakkia		
	A	B	C	A	B	C	A	B	C
Enne sõda	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1920	163	161	101	—	—	—	—	—	—
1921	172	138	125	—	—	—	—	—	—
1922	166	140	119	—	—	—	—	—	—
1923	175	150	117	—	—	—	—	—	—
1924	171	147	116	—	—	—	895	697	128
1925	176	154	114	—	—	—	907	725	128
1926	180	155	116	182	150	121 ¹⁾	918	715	128
1927	181	154	118	188	155	121 ¹⁾	—	753 ³⁾	—
1928	—	—	—	192	157	122 ²⁾	—	753 ³⁾	—

Helvetsia (Schvelts)

	A			B	C		
	Oskustöölised	Lihttöölised	Naistöölised		Oskustöölised	Lihttöölised	Naistöölised
Enne sõda	100	100	100	100	100	100	100
1920	—	—	—	—	—	—	—
1921	214	222	220	200	107	111	110
1922	206	205	203	164	126	125	124
1923	198	198	198	164	121	121	121
1924	204	206	206	169	121	122	122
1925	205	206	206	168	122	123	123
1926	207	206	206	162	128	127	128
1927	—	—	—	161 ¹⁾	—	—	—
1928	—	—	—	162 ¹⁾	—	—	—

Toodud tabelis on antud: lahtrites A — palga nimiväärtuse indeksid, lahtrites B — elumaksumuse (elukalliduse) indeksid ning lahtrites C — reaalsalga

1) detsember. 2) juuni. 3) juuli.

indeksid. Teiste sõnadega, A lahtrite andmed näitavad kui suur on palga tõus või langus, B lahtrite andmed — elumaksumuse käiku ning C lahtrite andmed, mis palgaliikumise hinnaguks kõige tähtsamad, näitavad mil määral on tõusnud või langenud töölise palga ostujõud palkade ja elumaksumuse liikumise mõjul.

Toodud andmed on kokkuseatud peamiselt palganormide ehk minimalpalkade andmeil. Palganormi all, teatavasti, mõeldakse teatud ajaüksuse kohta üksipuha mil viisil kindlaks määratud palka, mida meil veel nüüdki vene nimetuse järgi nimetatakse tsehi-palgaks.

Nende andmete kasutamisel ei või silmas pidamata jätta, et sõjaeelse ajaga võrreldes, töölise sissetulek teenistusest üldsummas pole tõusnud palganormide tõusuga ühtlasel määral, sest tööaeg — tööpäeva pikkus — on peale sõda peaaegu kõigis riikes lühem, kui oli enne sõda.

Reaalpalkade — palga ostujõu liikumist (C) üksikuis riikes mõjutavad väga mitmesugused tegurid, peamiselt aga rahakursi võnkumised riikes, kus rahakurss pole püsiv, elumaksumuse liikumine; peale selle mõjutavad reaalpalkade liikumist tööstuslikud kriisid ja töötaolu, tööviljakuse tõus või langus, teatud riigi üldine rahvamajanduslik seisukord jne. Nimetatud tegurid võivad esineda üksikuis riikes erineval ajal kas üksikult ehk mitu korraga ühel ajal, millest tingitud on ka nii suur palkade liikumise erinevus nii üksikuil aastail kui üksikuis riikes. Igal palga tõusul ehk mõõnal on omad erinevad põhjused.

Austraalia on kõrgete palkade maa. Sidney — Austraalia endise pealinna töölise palga ostujõud on umbes 30% võrra kõrgem kui Londoni töölise oma, millest Eesti töölise palga ostujõud on omakorda ligi 50% võrra madalam. Austraalia töölise nädalapalk oli 1914. a. aprillis keskmiselt 55 shillingit 1 pens, 1927. a. detsembris aga 99 shillingit 7 pensi (90,5 Ekr.). Nii on palgad tõusnud keskmiselt 80% võrra. Palganormide tõusu tähtsamaks põhjuseks näib olevat kaunis suur tööviljakuse (töötodangu) tõus. M. J. a

T. Sutcliffe arvutuste järgi töölise isiklik töötodang oli 1922—24. a. 6—7% ja 1924—25. a. umbes 19% võrra suurem kui 1913—1914. a. Kuna põllumajanduse toodang Austraalias üksikuil aastail on kaunis ebareeglipärane, mis on tingitud ebaühtlasest sademete hulgast üksikuil aastail, siis on ka tööstuses tegevus kaunis kõikum ja samuti kõikum keskmine isiklik töötodang ja teenistus.

Elumaksumus oli Austraalias kolmel viimasel aastal, mille kohta käsitada andmed (1925—27), 54—55% võrra kõrgem sõjaeelsest tasapinnast. Reaalpalgad olid haripunktil 1921. a. — 25% võrra kõrgemad 1914. a. tasapinnast. 1921. a. hakkasid tarbeainete hinnad langema. Ühtlasi langesid ka palganormid. Peale selle rõhus palganorme alla õige tubli töötaolu kasv; alles 1927. a. langes töötaolu ulatus umbes sõjaeelse tasapinnale. 1922—27. a. oli Austraalia töölise palganormide ostujõud 14—19% võrra kõrgem sõjaeelsest ostujõust.

Austraalia palgaolude iseäralduseks on muuseas see asjaolu, et lihttöölise palgad on väga ligidased oskustöölise palkadele. Nii, näiteks, 1925. a. oli müüri-seppade palk lihttöölise palgast ehitustööstuses kõrgem ainult 9% võrra — sulgudes samade töölise palgavahe P.-A. Ühistriikes (75% ümber), puuseppade palk 22% (32%) võrra jne. 1926. a. lihttöölise ja oskustöölise palkade vahe oli Austraalias keskmiselt ainult 17,5%.

Austria-Ungari kuningriigi riikliku ja majandusliku kokkuvarisemise tõttu maailmasõja tagajärjel Austria tööstustöölise palga ostujõud langes sõjale järgnevatel aastail mitmekümne % võrra. Rahakurs oli juba sõjaaastail tunduvalt langenud ja tarbeesemete hinnad tõusnud, millega palkade liikumine ei suutnud sammu pidada. Inflatsiooni (valuutakursi languse) ajajärgul, 1922—24. a., töölised said palka mõnel erialal kuni ½ miljonit krooni, aga palga ostujõud oli ometi paljudel tööaladel nõrgem kui enne sõda. 1920. ja 1921. a. oli töölise palga ostujõud erandita kõigil eritööaladel väga madal. Nii, näiteks, 1914. a. võrreldes, 1920. a. detsembris oskustöölise reaalpalgad olid madalamad me-

tallitööstuses umbes 30% võrra, ehitustööstuses ligi 65% võrra, trükitööstuses mõnel tööalal kuni 70% võrra jne. Ühes hindade tõusuga püüti parandada ka tööliste palgaolusid. 1922. a. palga ostujõud tõusis mõnel tööalal juba 1914. a. tasapinnale, mõnel tööalal aga koguni ületas seda 10—20% võrra. Peab tähendama, et esimeses järjekorras sõjaeelsele tasapinnale tõusid lihttööliste reaalpalgad. Juba 1923. a. lõpul reaalpalgad olid sõjaeelset tasapinnal paljudel tööaladel. 1926—28. a. kollektiivlepingutega kindlaks määratud minimaalpalgad olid 82—92% võrra kõrgemad kui 1914. a. Samal ajal oli ka elumaksumus sõjaeelset tasapinnast 50—57% võrra kõrgem. Siit näeme, et palganormid Austrias märksa rohkem on tõusnud kui elumaksumus — tarbainete hinnad —, mille tõttu palga ostujõud tõusnud on umbes 20% võrra. Aga siit ei saa veel järeldada, nagu oleks tööliste elujärg samal määral kõrgem sõjaeelset tasapinnast, sest, nagu juba eelpool nimetasime, tööaeg on peale sõja peaaegu kõikjal, muuseas ka Austrias, vähenenud. Enne sõda tööpäeva pikkus oli 8, mõnedel aladel kuni 12 tundi, peale sõja aga üldiselt 8 tundi.

Čehhoslovakkias on elumaksumus ümmarguselt 7½ korda kõrgem sõjaeelset. Sellele vastavalt on tõusnud ka palgad. 1923—28. a. oli Čehhoslovakkias tööliste palkade suhtes võrdlemisi stabiilne ajajärk. Palganormide liikumises on märgata vähest tõusu. Nii, näiteks, Praagas minimaalne tunnipalk tõusis 3,90 krooni pealt (1923. a.) 4,04 krooni peale (1926. a.). Sõjaeelse tasapinnaga (1914. a.) võrreldes, tööliste minimaalpalgad olid Praagas 1923—26. a. ümmarguselt 8—9-kordselt kõrgemad. Palga ostujõud (reaalpalk) on Čehhoslovakkia töölisel ligi 30% võrra kõrgem kui oli enne sõda. Kuid peame siin samuti silmas pidama, et tööpäeva pikkus, samuti kui Austrias lühenenud on. Võib vististi suurema eksitusega öelda, et üldsummas Čehhoslovakkia tööliste ostujõud, nende elatisstandart, on praegu väga ligidane sõjaeelsele tasapinnale ehk sellest veidi kõrgem, igal juhul mitte alla selle.

Hispaania on võrdlemisi madalate palkade maa. Tööliste palgaliiku-

mise selgitamise otstarbel toimepandud uurimuse andmeist selgub, et oskustööliste tunnipalgad olid 1925. a. üle riigi keskmiselt ligi kaks korda kõrgemad kui 1924. a. Üksikuis provintses palgad on tõusnud 95—125% võrra. Lihttööliste palgaliikumine on tunduvalt erinev. Üksikuis provintses nende tunnipalgad on tõusnud 78—200%, naistööliste tunnipalgad aga 68—343% võrra. Tööalade järgi kõige enam on tõusnud paberi- (154% võrra), ehitus- (133%), trüki- (121%), transport-, metalli- ja puutööliste palgad. Lihttööliste tunnipalgad olid 1925. a. üksikuis tööstusharudes 90—140% võrra kõrgemad 1914. a. tasapinnast. Suuremat tõusu näitavad lihttööliste tunnipalgad ehitus- (141%), keemia- (140%) ja toiduainetetööstuses (136%), vähemat aga — tekstiil- (91%) ja mehaanikatööstuses (106%). Palkade vahe tööstusharude järgi pole Hispaanias väga suur. Oskustööliste kõige madalam palk oli 1925. a. tekstiiltööstuses (0,79 pesetat — umbes 0,42 Ekr.), kõige kõrgem — trükitööstuses (1,15 pesetat ehk umbes 0,61 Ekr. tunnis). Lihttööliste tunnipalk oli samal ajal 0,60 pes. (0,32 Ekr.) — kehakattetööstuses — kuni 0,72 pes. (0,38 Ekr.) — keemiatööstuses.

Elumaksumus oli 1920. a. üksikuis provintses ümmarguselt 100—110% võrra kõrgem 1914. a. tasapinnast, reaalpalgad (palga ostujõud) aga 10—20%, meestekstiiltöölisel Barselona provintsis koguni 31% võrra 1914. a. tasapinnast madalamad. Ainult kaevandustööliste reaalpalgad olid 13% võrra kõrgemad kui 1914. a. 1920. a. kuni 1925. a. elumaksumus on üksikuis Hispaania provintses langenud 15—20 punkti võrra, mille tagajärjel 1925. a. reaalpalgad tõusid juba üle 1914. a. tasapinna peaaegu kõigis tööstusharudes; nii, metallurgia-, ehitus- ja trükitööstuses ümmarguselt 10%, naisekstiiltöölisel 21% võrra. Ainult kaevandustööliste reaalpalgad on tagurpidi läinud — langenud jälle 1914. a. tasapinnale, — kuna 5 aasta eest nad olid 13% võrra sellest kõrgemal.

Helvetsia (Šveitsi) tööõnnetuste vastu kindlustuskassa aastaaruannete andmeil, millised on palgastatistika algandmeiks, tööliste teenistus (tegelik) oli peale maailmasõda haripunk-

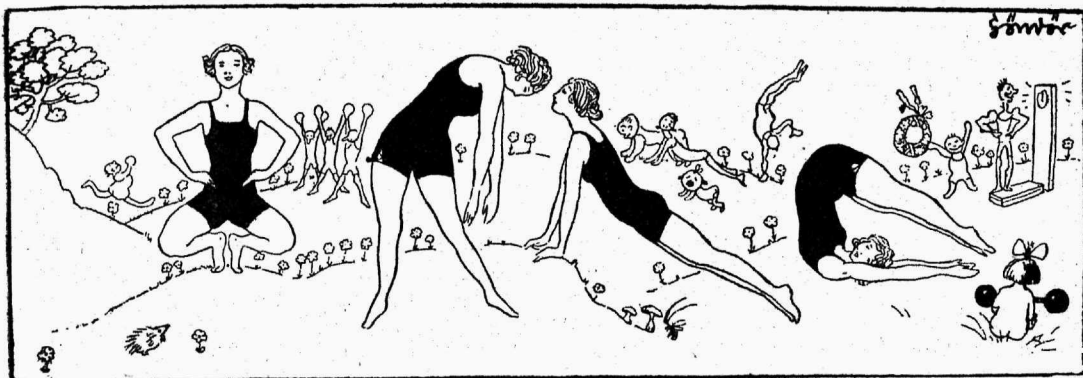
til 1921. a. Päevateenistus oli oskustöölisel 114%, lihttöölisel 122% ja naistöölisel 120% 1913. a. teenistusest kõrgem. 1922. a. langes elumaksumus, mis oli eelmisel aastal täpselt 100% võrra kõrgem 1914. a. tasapinnast, 36 punkti võrra. Loomulikult, pidi langema selle survel ka teenistus. Kuid teenistuse langus ei osutunud mitte nõnda suur kui oli elumaksumuse langus. Selle tagajärjel reaalteenistus, mis oli 1921. a. 7—10% üle 1914. a. tasapinna, tõusis veel ligi 15% võrra. Kõige enam — ligi 20% võrra — tõusis oskustöölise reaalteenistus. Sest ajast Helvetsia tööliste reaalteenistus on võrdlemisi püsiv. Osalt teenistuse tõusu, osalt aga elumaksumuse languse mõjul reaalteenistus tõusis 1926. a. keskmiselt ligi 5% võrra. Kõigi tööliste teenistus oli 1926. a. keskmiselt 27—28% võrra kõrgem kui oli enne maailmasõda — 1913. a. 1926. a. keskmine päevateenistus oli meistritel 16,08 franki (11,6 Ekr.), oskustöölisel 12,56 fr. (9,0 Ekr.), lihttöölisel 9,89 fr. (7,1 Ekr.), naistöölisel 6,69 fr. (4,8 Ekr.) ja alaealisil kunil 18 a. vanuseni 5,37 fr. (3,9 Ekr.).

Hollandis on tööliste palgaolud viimaseil aastail tunduvalt paremad kui enne maailmasõda. Tööliste minimaalpalgad olid tähtsamail tööaladel trüki-, ehitus- ning toidu- ja maitseainetetöös-

tuses Amsterdamis 1920—27. a. üksikuil erialadel ümmarguselt 100—150% võrra kõrgemad kui 1914. a., kuna elumaksumus oli samal ajal tõusnud ainult 70—80% võrra. Selle tõttu reaalpalgad ületasid 1927. a. 1914. a. tasapinda, näiteks raamatuköitjail ja pagaritel 59% ja 50% võrra, tubakasorteerijail, sigaritegijail ja käsitsi trükiladujail 37% võrra, mullatöölistel ehitustööstuses 27% võrra jne.

Vähemal määral on tõusnud söekaevurite teenistus. Tähtsamas kaevanduste raioonis — Limburgi lõunapoolses osas — söekaevurite keskmine nädalateenistus ületas 1928. a. aprillis 1914. a. tasapinda 93% võrra. Nende teenistuse ostujõud on tõusnud, 1914. a. võrreldes, keskmiselt ligi 15% võrra. Kõige vähem — alla 10%, on tõusnud reaalteenistus kivisöeväljamurdjail, selle järgi maa-aluseis kaevandusis töötavil töölisel keskmiselt umbes 15% ning maa pinnal töötavil töölisel umbes 25% võrra.

Tööliste reaalpalgad omavalitsuse gaasijaamades olid 1927. a. umbes 36% ning elektrijaamades ja veevarustuse ettevõttele umbes 28% võrra kõrgemad kui nad olid enne sõda. Ka ametnikkude reaalpalgad olid telefonijaamades 1927. a. kõrgemad 1914. a. palkadest peaaegu 20% võrra. (Järgneb.)

Kevadspordist.

Dr. Herm. Jürgenson, Tartu.

Läheneb kevade täis päikeseküllaseid kiiri, kosutavaid õhupuhanguid ja lõpmatuid vallatusi; läheneb uuetsünni aeg, kus niipalju ilusat, niipalju rõõmu ja meeletust. Kuigi vaesed on nagu unustatud looduse poolt: talvel surrakse nälja ja külma tagajärjel,

on kevade ses mõttes suuremeelsem, ta laseb inimest kas või väljas elada, inimene sööb vähem ning kosub terviselt. Päikese, õhu ja vetelainete hõlma võib siis rutata iga inimest: seda ei keelata kellegile, need on tarvitada kõigile!

Allpool anname ainult mõned näpunäited nende spordiharude kohta, mida harrastada võiks just soojal ajal, mis tervisele on kasulikud ja kehale karastavad. Nimetame aga siin ka neid pahesid, mis ilmsiks tulevad, kui liiale mindakse, et vanul päevil ei tuleks kahetseda, mis nooruses tehtud mõtlematult.

Kõigepealt nimetaksime jooksu. Hingamistehnika ning kopsude väljaarendamiseks omab 5-minutiline kergem jooks nooruses just erilise tähtsuse. Sellega tegemist teha tuleks noortel soojal ajal, see on vajalik nende arengule ja kosumisele. Vanemate inimeste juures asetagu jooksu rännakud ja jalutuskäigud, neid teha oleks soovitav küll iga päev.

Et noored jookstes eriti liig kuumal ajal päikesepistet ei saaks, asetagu peakate alla rohelisi puulehti, lehtedes olevad vedelikud hoiavad pead jahedana ning ei lase teda kuumaks, punaseks minna. On aga keegi päikese mõjul nõrkemas ehk koguni päikesepiste saanud, asetagu ta pea kehast kõrgemale ja külm, märg lapp pea peale. Järgmisi veel tähtsamaid näpunäiteid annaks juba arst, keda kohe tuleb kohale kutsuda.

Nagu jooksugi, nii peetakse ujumist ka üheks kõige rohkem keha arendavaks, ideaalsemaks kehaharjutuseks. Vana-Kreeka ilm kinkis olümpiaadidel suurema võidu esimesele kiirjooksjale, ujumise kohta tähendanud vanaaja roomlased, kui nad mõnda inimest alahinnata tahtsid: ta ei oska ei lugeda ega ujuda. Kuid kõige selle peale vaatamata ei tohi, nagu tähtsam kehakultuuri teoreetik prof. Dr. med. F. A. Schmidt tähendab, mitte unustada, et inimene ei ole ilmale veeloomana sündinud, oma maiset käiku peab ta väiksemal, kui kogu veepind maakeral, meie emakesel maal, maapinnal ära tegema. Korrapärase ujumisega soovitatakse vastavate eriteadlaste poolt mitte enne 10 eluaastat alata, sulistava vees pisut võiksid küll ka juba 5-aastased.

Kui kaua vees viibida? $\frac{1}{2}$ tundi peetakse siin kõige kohasemaks ajaks.

Ujudes viibib inimene külmas ümbruses: igalt poolt, kust me ka ei võta, ümbritseb teda külm vesi, mille soojus

märksa madalam inimese harilikust kehasoojusest, mis teatavasti 36,5° ümber on.

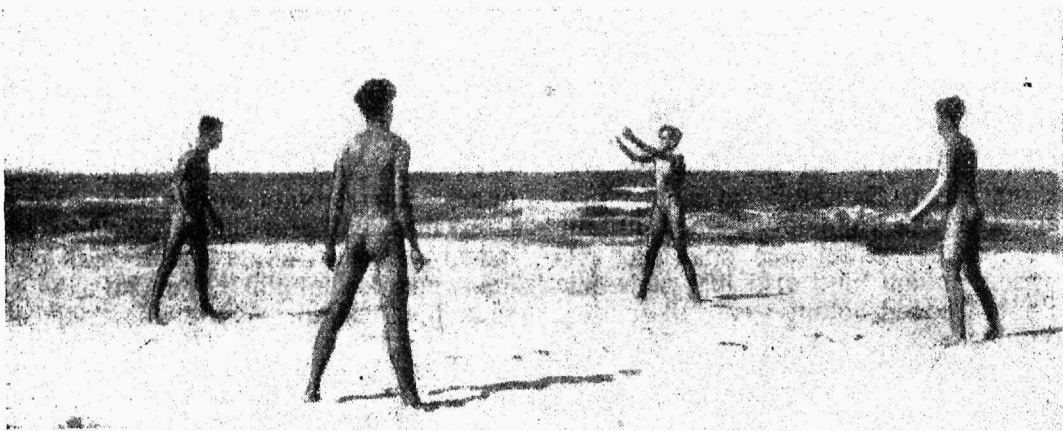
Kui me inimkeha soojust tekkimisest kõneleme, siis arvestame siin kahe suguste asjaoludega: 1) soojuste tootmise, valmistamisega inimkehas ja 2) soojuste äraandmisega higiga jne. näol inimkehas. Nende nähtete tegevust juhib keskkohal inimaju (piklikus ajus). Tegelikult elust teame, et külma veega kastetud linadega näiteks kõrge palaviku all kannatavate haigete (kõhusõõrtõbi, tüüfus jne.) kehasoojust mitme kraadi võrra alandada võime. Seks määsitakse sarnaseid haigeid vastavatesse linadesse, palavik kahaneb neil, nad hakkavad seejärel end ka juba paremini tundma. Meil on vaja just siin kehasoojust võimalikult lähemale harilikule, normaalsoojuste juurde viia, ses seisab ka külmade lappide kasu. Teine küsimus on, kui harjumata inimene normaal-kehasoojuste liig kauaks vette jääb, keha katsub küll esmalt kõige tema käes tarvitada olevate jõududega oma kehasoojust harilikul tasapinnal hoida, kuid varem hiljem saab ikkagi külm inimesest jagu ning siis järgneb sellele juba haigus (kehasoojust langeb alla normaalse). On tarvis siin parajast pidada.

Ujumine on peamiselt sarnane harjutusele, mis kopsude tegevusele, töö suurenemisele ja hingamissügavuse tugevnemisele ja sügavnemisele mõjub; sissehingamist väljahingamisega võrreldes on esimene sageli sügavam viimasest. Pikamaa ujujate juures võib siin sarnane nähtus ette tulla: seal, kus siin sissehingamine sügavam väljahingamisest, seega iga korraga rohkem õhku sisse hingatakse kui välja suudetakse hingata, kogub sarnaste ujujate juures pikapeale kopsudesse suur õhu ülejäak, mis kopsude tööd halvama hakkab, viimaseid vigastab. Ujumisest saadud väsimus on õieti hingamiseldite väsimus, hoides kopsusi liiga kaua n. n. sissehingamise seisukorras. Kopsu- ning kõrvahaiged, kuid ka üldse kõhnad inimesed olgu väga ettevaatlikud ujumisega. Neeru- ja südamehaiged üldse ei tohi supeldagi.

Uppumissurm tuleb kõige tihedamalt krambist, mis jalasse lööb, tasakaalu kaotusest, kui vesi katkise kõrva kuul-

menahast (trumminahk) edasi tungides sisekõrva halvab (tasakaalu poolka-naale, poolkaare puudutab), südamera-banduse tagajärjel jne. Ka nina polüü-bid teevad raskusi ujuja hingamisele. Tervislikult osutub täiuslikumaks rin-nuliujumine, kusjuures me tähele võime panna, et sissehingamine ülemistesse kopsuosadesse sünnib siin kergesti ja küllalt sügavalt, väljahingamine järg-neb käte-laotades. See harjutus aren-dab samuti kopsude ülemisi osasid, nagu jooks kopsu alumisi osasid. Puh-keharjutusena võiks soovitada ka selili ujumist hästi ära õppida, edasilüku-mine on siinjuures kiirem.

vana kui kogu inimsugu, ajalooliselt aga nimetatakse esimese aerutusvõist-lusena 1829. aastat, kus esmalt Inglis-maa Cambridge ning Oxfordi üliõpila-sed oma kaheksamõlalised pikad re-gattad, sõudepaadid, välja tõid võist-lusteks, missugusi võistlusi nad täna-päevgi veel korraldavad. (Tänavu on neil ees 80 võistlus; senini on Oxfordil 40 ja Cambridgel 39 võitu). Sõudmine nõuab tugevat karastust tuulte ja külma vastu, ta on eesrinna n. n. vastupanu harjutus; enne 15 eluaastat korrapä-rase sõudmisega peale hakata ei ole soovitatav. Südame peale mõjub ta tuge-vasti, olles ses mõttes ühes suusatami-

M. Veidemanni ülesõite

Suvine sport

Vettehüppeid soovitatakse vast-tavate eriteadlaste poolt mitte üle kümne teha: järsk õhu ning veerõhu muutus on veresoonte tegevust korral-dajale keskkohale inimkehas kui ka kõrva trumminahale kardetav.

Veepalli mängu jaoks peab va-lima rohkem täisealisi inimesi; uuri-mused selle spordiharu kohta ei ole teadlaste keskel veel lõpulikke tulemusi andnud, seal kus ühelt poolt halbu ta-gajärgi temast on leitud, ei ole seda mitte kindlaks suutnud teha Viini uuri-mused dots. dr. Deutschi juhatusel. Selge on, et ta tugevat pingutust nõuab.

Mis üldse ujumise, wettehüpete ja veepalli toimesse südamesse puutub, siis on nad Viini uurimuste järele oma raskuse poolest neljandal kohal (esi-kohal on sõudmine, suusatamine, jalg-ratas).

Nüüd võtaksime käsile aeruta-mise. Aerutamine on muidugi nii

sega raskemaks. Võistluseta sõudmine võib aga südame peale mitte sugugi nii raskelt toimida.

Kiirsõudjate juures võime mõnikord tähele panna erilist nähtust, mida hingematmiseks (dyspnoe) nimetatakse, võiks teda ka õhunäljaks nimetada. Väliselt avaldub end see nii: korraga langeb mõlade juures istuja kokku, ta nägu muutub surmahavatuks, välja-hingamine on lühendatud, tõukav. sisse-hingamine „hingeldav“, pikk. Lähemalt ilmsiks tulnud seisukorda uurima haka-tes võime kindlaks teha, et seal kus n. n. suur vereringvool verest vaeseks on jäänud, on väike vereringvool, see oleks meil süda ja kopsud, verest üle-kuhjatud. Hapniku puudujäägi ning söehappe küllastuse juures veres on süda ja kops sarnaste haigete juures verest ülirikas. Kui kunstliku hingami-sega ehk hapnikut sisse hingata lask-misega siin kohe appi ei tulla, siis järg-

neb kõigele sellele kohe surm. Seepärast mõõdukust harjutustel vastavateks sõitudeks. Otstarbekohaste harjutuste juures aga sügavneb õhu maht (capacitas) kopsudes, tugevnevad käe- ja seljalihased jne.

Nüüd nimetaksin ma kõiksuguseid viskeid: oda, ketas, kuul jne. Harjutades nendega võib enesele ainult kasu tuua; ka hüppeid osutuvad ilmsüütateks ning tervistkarastavateks.

Nüüd võtaksin jalgrattasõidu. Küüraklik jalgratturi poos, mis tuletab osalt jooksjat meelde, on mõnes mõttes õigustatud. Nina alla hoides on tuulerõhumine ninale vähem ning hingamine on vabam; kõverdatud käsivartele toetamine kergendab aga sissehingamist. Jooksja hoiab end samuti, nina ette ja alla lastes, et tuulerõhk ninale väiksem oleks. Mis jalgrattasõitja poosis olekus rattal halba, on see, et ta oma masinal end alaliselt ühes poosis peab hoidma, ta on nagu tinutatud masina külge, nagu naeltega kinnilöödnud ning sarnane seis tundide vältel see ongi see, mis halvasti mõjub ning eriti just südamele toimib. Noored hoidugu end pikematest sõitudest. Naistel vastavatel ajajärku-

del ja naishaiged loobugu üldse jalgrattasõidust, see spordiaja kuhjab verd keha alumistesse osadesse, mis praegu nimetatud naistele väga kahjulik.

Tolmune tee sõiduks ei ole muidugi kellegile kasuks, vaheldust annab küll sõit, kuid parem kui seda teisel teel saadakse, leitakse. Sõidu ühetoonilikkus, monotoonsus, on ka siin üheks paheks.

Päikese- ning õhuvanne tuleks võtta ka suveajal (sellest kirjutasin kord ka „Töö ja Tervises“, mineval aastal), need on siin meie elustajateks, nagu ongi nad seda taimedele.

Haiged pööraku enne sportimist ikka arsti poole, see on neile kasulik.

Möödas nii siis talv ning kättetuhiud uus kevade, muunenud nagu muredki.

Tööliskond võib tervitada kevadet looduses, sest ta toob soojust, valgust, vett — kui aga inimesed annaks tööd veel, vähe ülespidamist, leiba ja mõnda muud. Ilma leivata ei saa elada inimlaps, ilma päikeseta lill. Kõikidest lilledest aga siiski kõige enam vajab päikest just ka inimlill (Michelet), — ja seda tuua tahab kevade oma päikese ja kiirtega!

Naishaigustest.

Dr. B. Voogas.

Suguelundite läheduses asuvad elundid.

Anatoomiliselt asuvad suguelundite läheduses seedimise- ja kuse-orgaanid, sellepärast kutsuvad sagedasti ühe elundi haigused ka lähedalolevate elundite haigustusi välja. Kohe kõdistaja (clitor) all asub kusekanaali väline avaus (orifitium urethrae externum). Kusekanaal, mis lühem mehe kusekanaalist, umbes 3—4 cm pikk ja painduv (võib kuni 6—9 m/m laiendud saada), läheb otse ülesse, jäädes tihedasse kontakti tupega. Kusepõis, mille mahutavus harilikult 300—400 kb. cm, võib naisel sagedasti mahutada 1500 ja rohkem kb. cm, kust, eriti peale sünnitust, sel põhjusel, et naise põie seinad on rohkem painduvamad. Põis asub väljaspool kõhukelmet, ja on tiheda kõidkoega seotud emakaga. Emaka taga asub pärasool, mille pikkus 11 cm ja missugune on õreda kõid-

koega seotud emakaga. Parem pool kõhu koopas peaaegu kõrvuti munasarjaga, asub pimesool oma ussijatkuga. — Haigused levinevad harilikult sooltest suguelundite peale, harva ümberpöörult.

Sisesekretsiooni näärmed. Suguelundite korralliku toime peale avaldab suurt mõju sisesekretsiooni näärmete tegevus. Kõige lähedamas vahekorras sugunäärmetega töötavad kilpnääre, ajuripats ja neerupäälis. Juba küpseealisel neitsil (puberteet) munasari avaldab endokriinset toimet. Munasarjas on grafipõieke, temas asuva munaga ja koltkeha, kohad, kus tekiavad endoksiinsed ained. Samuti töötab välja endokriinset ainet ka emaka plazenta. Peab tähendama, et need ained ei ole veel lõpuni uuritud, sest nad seisavad mitmesuguse toimega

keemilisest üksustest koos, missugused ei ole kõik üksteisest täiesti eraldud, kuid nende mõju suguelundite kasvu ja arenemise, menstruatsiooni, rasenduse, steriliteedi jne. suhtes on kindlaks tehtud. Peale selle mõjuvad need munasarja ained üldiselt organismi tegevuse peale, nagu punaste vereliblede stabiliteet, luude arenemine jne.

Nii munasarjade kui ka teiste endokriin näärmete rikked võivad vastastikku esile kutsuda igasuguseid korratusi elundite tegevuses. Näiteks: ajuripatsi rikked võivad esile kutsuda menses'te ja sugutunde kadu, suguelundite atrophia't jne. Et suguelundite tegevus oleks korralik, on tarvis, et grafipõiekeste verejuurevool ja innervatsioon, samuti ka teiste sisesekretsiooni näärmete tegevus oleksid korralikud.

Vitamiinid. Suurt tähelpanu väärib suguelundite arenemise ja tegevuse peale toitmise, eriti vitamiinide sisaldavus toitudes. Vitamiinid tõstavad ainetevahetust rakkudes. Nende puudumine kutsub esile peale tegevuse veel ehituse korratusi rakkudes. Vastavate vitamiinide puudus võib mõjuda sigitavuse, raseduse kui ka loode arenemise peale. Siinkohal lühidalt vitamiinide jaotusest. Vitamiinid jagunevad gruppidesse: A, B, C, D, E.

A-vitamiin (antixerophthalmiline vitamiin) leidub kalarasvas, (maksas 200—300 korda rohkem kui võis), peale selle munakollases, lihas, piimas, loomarasvas, võis ja aiaviljades (porgandites, tomaatides, spinaatides, salatis jne.). Nende puudumise tagajärg on silmahaigused, kasv jääb seisma, atrophia, vastuvõtlikkus nakkushaigustele, häired luustiku kasvus. Kui naised raseduse ajal ei saa küllalt A-vitamiini, siis sünnivad lapsed vähema kaaluga kui harilikult.

B-vitamiin (antineuretiline vitamiin) leidub harilikus toidus, eriti pärmis; selle vitamiini puuduse tagajärg — Beriberi-haigus, närvipöletikud, Dysergia, ainete vahetuste rikked, eriti lastel.

C-vitamiin (antiscorbutiline) leidub värskes ja toores puuviljas ja aiaviljas näit. sitronites, apelsinides, õuntes, maasikates, jõhvikates, kartulites, kapsastes, salatis jne. Nende puudu-

mine tekitab scorbuti- ja Barlovi-haigust.

D-vitamiin (antirahitiline) leidub rohkesti kalarasvas, peale selle ka neis ainetes, kus A-vitamiin; selle vitamiini puuduse tagajärg on rachiiitis ja teised haigused, mis A-vitamiinigi puudusel tekivad.

E-vitamiin (sigivusvitamiin) (Fortpflanzungsvitamin) leidub puu- ja aiaviljas, rasvas, eriti aga seemnete õlides, iseäranis nisuterade õlis; selle vitamiini puudus raskendab raseduse jäämist ehk toob esile steriliteeti (sigimatus).

Munasarja toimesse mõjuvad veel vaimlised üleelamised, eluviis, kliima muutused jne.

Puberteet. Puberteediks nimetatakse aega, kus küpsevad suguelundid. Suguelundite valmimisega arenevad ka sekundaarsed sugutunded, nagu keha kuju, juuksed pubise peal ja kaenla all, menses (kuupuhastus), hingelu. Esimeste mensesstega on seotud kõige karakteristlisem ja intensiivsem puberteedi ajajärk. Kuid muudatused ei teki mitte järsku mõne nädala jooksul, vaid algavad enne (9 a.) ja kestavad peale (18—20 a.) mensesst algust. Seksuaal-muudatused, vaevalt nähtavad esimeses lapseas, tulevad ilmsiks osaliselt 4—5 aastastelt, füsionoomias, välimuses, intelligentsuses ja iseloomus. Puberteedi läheneemisega läheb arenemine kiiresti ja järsku, 8—9 aastastelt veel rudimentaarsed (arenemata) emakas ja munasarjad lähevad 2—3 aasta pärast poole suuremaks kui oli sündimisel. Luustik pikeneb, reied, tuharad ja vaagen laienevad. Kõhnad vormid täienevad nahaaluse rasvakoe tõttu. Tekib karvakasv pubise ja kaenla all. Talje suureneb, rinnad paisuvad, sünnib psühiline ja angioneurotiline reaktsioon. Ergukava on tundelise ja elavam, kui poisil sel ajal. Tütarlapse arenemine läheb kiiremini kui poisil (kaalu juurdekasv tütarlapsel 3—4 klgr., poisil 1,5—2,5 klgr.), pikuse juurekasv tütarlapsel 6—7 cm., poisil 3—5 cm. jne.). Mõne kuu jooksul tütarlapsest saab neiu. Kõikides muudatustes mängivad peamist osa siin sisenõretuse näärmed, (Ovarium, Thy-mus, hypophysis, gl. supra renalis, gl. thyreodea jne.).

Menstruatsiooniga käivad kaasas järgmised normaalsed nähtused, üldine paha tunne, vajutus ehk raskuse tunne ja tõmbevalud puusades, ristluudes ja all kõhus, kõrgendatud pingulolek, rinnade tundelikkus, kurbtus, depression ehk exalteeritud olek, apaatia töö vastu. Menseste lähenemistega cardio vasculäär ärritavus, kahvatus, silmade all mustad rõngad, südamepööritus, vaagnas congestio tunne, vulvas palavuse tunne, kas punetusega ehk ilma. Esimestel tundidel valkjas limane voolus, mis muutub roosakamaks ja lõpuks veri, mis segatud suguelundite sekretsiooniga. 3—4 päeva järele veri on kahvatum ja lõpuks värvitu voolus. Veri on vähe coaguleeriv. Kui need nähtused ilmuvad raskemal kujul ehk tekivad korratud nagu dysmenorrea, amonorea jne., siis on siin põhjuseks kas endokriin-näärmete häired, moonutused ehk vead suguelundites, sünnipärane Lues, tbc., orgaanilised haigused jne. — Meie kliimas algavad mensesid harilikult 12—13 aastastelt.

Menstruatio praecox. Kui menses varem ilmub kui 10 a., siis nimetakse seda menstruatio praecox. Lapsed on üldiselt varajaselt arenenud, järeldused ei ole harilikult kahjulikud, ainult, kui juuretekitab endokriin-näärmete häired ehk konstitutionaalsed haigused, siis arenevad tütarlapsed pahasti, lähevad vara paksuks, näevad vanad välja, eluiga on keskmisest lühem.

Menstruatio tarda. Menstruatsioon tekib peale 16 a. wanadust. Suurt osa etendavad siin pärivus, tbc., alkohol, vanemad jne., läbipõetud haigused (typhus, sarlak). Constitution on neidudel nõrk. Järeldused on halvemad, kui menstruation praecoxi juures, nii üldise tervise kui ka suguelundite suhtes, mensesste häired, sterilitas jne.

Vicarsed verejooksud. Mensesstega koos ehk iseseisvalt tekivad vicarsed (kõrvalised), verejooksud ninast, igemetest, rinnanisast, kopsudest, sooltest, ilanäärmetest, nahast jne. Põhjuseks on sagedasti hysteria, tbc., constitutioon.

Klimacterium. Klimakteriumi ehk muuteaastateks nimetakse seda naise eluiga, kus mensesed ärajäävad. Keskmiselt algab klimakterium 46 a., jõukamates kihtides sageli palju hiljem. Samuti kui puberteet, ei ilmu ka klimakterium järsku, vaid pikkamööda. Munasarjad ja emakas atrofeeruvad, tekib kortsuminek ja sidekoeline moonumine, sellele järgnevad cardio-vasculaar ja närvilised muudatused, samuti ka sekundaarsete sugutuumuste kadumine, teravad näojooned, nurgelised vormid, vurrud jne., kalduvus rasvaminekuks ja sigivuse lõppemine.

Klimacterium praecox, mis tekib enne 35 a., tuleb ette närvilistel naistel, kes on palju sünnitanud ja kaua imetanud, sagedasti ka naistel, kes steriilsed ehk vähe sünnitanud.

(Järgneb.)

Lastekaitse eesmärkidest ja tähtsusest ühiskonna tervishoius.

Dr. H. J. — Tartu.

Lastekaitse küsimus on üks põnevamatest ja tähtsamatest, — oleneb ju meie laste ja noorsoo tervisest nende tulevik ning õnn. Selle tõttu näeme, et sest küsimusest on huvitatud nii ühiskond kui ka riik, nii rahvahulgad kui ka üksikud. Tähtsat osa etendab lastekaitse seaduste läbiviimisel see, kuidas suhtub lastesse meie riik, kas armastatakse üldse lapsi nende rõõmudega ja muredega. Enesest mõistetavalt räägib kaasa sellele „ajavaim“ oma

tujude ja moodudega: abordi küsimusel, lastehoiul nooruseas tehastes ja koolides on siin palju, palju öelda.

Laste arenguajajärgus võiks äramärkida järgmisi üksikaegu: I — sülelapse ajajärk (siia kuulub esimene eluaasta), II — neutraalne lapseiga (siia kuuluvad teine, kolmas, neljas, viies ja kuues eluaasta), III — nõndanimetatud biseksuaalne eluiga (siia kuuluvad seitsmes, kaheksas, üheksas, kümnes, üksteistkümnes, kaksteistkümnes, kolmeist-

kümnes ja neljasteistkümnes eluaasta), IV — noorusaastad ja küpseks saamise aastad (siia kuuluvad eluaastad alates viieteistkümnendast ning lõppedes 20 eluaastaga). Sellest seisukohast väljaminek vaadeldakse tihti laste elu, nende tervist kosutavaid ehk rikkuvaid nähte ja esitataksegi vastavad seadused riigile kui ka ühiskonnale. Kuid peab kohe ütleva, et ka areneva lapse elu veel emailus käib lastekaitse küsimuste hulka, võitlus mitteõigustatud abordi tegemiste vastu jne.

Siit võib kergesti välja lugeda, et sügavasti demokraatlikes riikides ja selles ühiskonnas, kus lapsi hoitakse, juba terve ema loomusund, instinkt oma meelt lapsi nõuab, edasi iga riigi kodanikule elamisvõimalusi teenistuse näol leitakse, mitte alamajärgulisi loomalikke lõbustusi üksi taga ei aeta, võib lastekaitse seadustele head loota, lapsi täiskasvanute omavoli eest seadustega kaitsa.

Hilised aastakümned on meil sõdade ja revolutsioonide näol rahvaste elus ning vaadetes nii mõndagi lasknud selgeks saada. Sündimiste arv on tuntuvalt langenud, lastesurevus suhteliselt vähenenud, ehk küll alatoitlus suurenenud, abordi küsimused on seadusandlike korralduste hulgas uuesti päevakorraile ilmunud. Vastavatest andmetest võib edasi lugeda, et suhteliselt lapsi esimestel (peaasjalikult sülelapsel) aastatel vähem on surnud, mida seletatakse sellega, et vähema laste arvu juures vanemad laste eest rohkem hoolitseda saavad ja seetõttu rohkem terveks saavad haigustesse jäänud lapsed. Sest meie teame ju, et rinnalapsed peaasjalikult seedimishaigustesse surevad, eriti suvel, kus lehmapiim eriti palju haigustekitajaid sisaldab, suure hulga laste juures ema aga oma sülelast ise korralikult oma piimaga toita ei saa jne. Kui lapsi vähe, siis võib ema aga oma last ise korralikult toita oma piimaga, mis laste surevust vähendab võrreldes „pudeli-lastel“ surevusega.

Prof. B. Chajes toob andmed, et seal, kus Saksamaal 1911. ja 1912. aastal 359.522 ning 275.571 rinnalast suri, suri neid 1916. ja 1917. aastatel, kus ka üldsündimuste arv ilmasõja tõttu hästi vähenes, hästi vähem, nimelt 152.862 ja 141.244 sülelast. Nagu siit selguda

võiks, peaks ülesõdetud küsimus ka Eestis leidma käsitamist.

Mis veel iseloomustavaks sülelapsel ajajärgule jääks, oleks see, et maal sureb rohkem sülelapsi kui linnas. Seletatakse seda sellega, et maal ei tarvitada nii palju arstiabi, nagu see paratamatult siin vajalik. Sülelaste elualalhoidmise mõttes etendab suurt tähtsust see, kas laps saab küllaldaselt ehk vähemalt minimaalselt heades oludes üles kasvada. Jälle kerkivad meil siin päevakorraile korteri, toidu, arstiabi küsimused, just vallalistelt vastündinud laste juures. Lastekaitse seadus näebki siin ette, et sarnastele emadele oleksid ettenähtud varjupaigad, oleksid asutatud rinnalaste kodud, ammed palgatud laste imetamiseks, kui emad selleks haiged jne.

Saksamaal on olemas seadus, mille järele puruvaestele emadele rinnaga laste toitmise eest preemiat määratakse. Ka kõiksuguste emade nõuande punktide koguhulk on Saksamaal väga suur.

Teiste haiguste hulgas, mis rinnalapsi hauda viivad, oleksid peale seedimishaiguste, mis Berliinis rinnalaste juures 1913. aastal 25,9% välja tegid, 1918. aasta 117,2% ja 1919. aastal 20,6%, veel nimetada sellised, mis tingitud üldise kehalise nõrkusega alatoitluse tagajärjel, kui ka sarnaseid, mis tingitud ilmastikulistest põhjustest, nõndanimetatud „külmetamishaigused.“ Ka vastaval seadusel, et ema peab 4 nädalat enne ja 4 nädalat pärast sünnitamist igasugusest tööst vabastatud olema; sellel seadusel on ülisuur tervishoidline väärtus tulevase rinnalapse terve mõttes.

Peab mainima veel seda nähtust, et igal maal laste surevus ses eas mitte ühesugune ei ole: põhjamaad (Rootsi, Norra jne.) on ses mõttes paremas seisukorras, kui lõunamaad ja muidugi ka täiesti mahajäänud maades.

Nõndanimetatud neutraalse lapseas etendavad suurt osa just külgehakkavad haigused (leetrid, sarlakid, difteritis, läkastuskõha, tuulerõuged jne. jne.), milliseid ka rahvas nimetab tihti lihtsalt „lastehaigusteks.“ Tegelikult aga võib haigustada ka täiskasvanud nendes haigustesse; mäletan 1918. a. Rakveres, sõjaväe haigemajas, kus mul haigustusi leetridesse noored sõdurid, kõige noorem oli 18 aastat, kõige va-

nem 26 aastat; sarlakisse haigustus ka üks arstidest; meil ja difteritises oli mõnigi sõdur.

Selles eas seisavad esikohal nii siis külgehakkavad haigused, seejärel tulevad n. n. külmetamishaigused, kuhu kuuluvad kopsupõletik, bronhiit, influentsa jne.; kolmandal kohal oleksid seedimisrikked, mis rinnalastel olid esikohal. Üldse võib siin tähendada, et mida rohkem kasvab laps, seda vähemalt hakkab teda ähvardama suremine, nii et raskemaks kõikidest aegadest oleks tahes-tahtmata esimene eluaasta, kus ka Soomes, haritud maas, iga 7 laps süleas ära sureb.

Lastekaitse seadused asutavad sellele eale lastekodusid, annavad lapsi perekondadesse kasvatada, määravad makсутa arstlist abi eriti just kõige vaesematele lastekodudele. Ka lasteaedade asutamine ja sinna laste saatmine keelte praktiliseks äraõppimiseks selles eas ei ole siin mitte tähtsuseta lastekaitse seisukohalt. Mis siin tähtsaks võiks osutada, on see, et lasteaedades on muruväljad, mis tähtis just laste tervisele, nende mängimistele ning lõbustamistele, kuid eriti just füüsilisele tervisele.

Kuuendast aastast peale läheb laps kooli, siin puutume kokku uue tervishoiulise erialaga, mille nimi koolitervishoid. Selgroo kõverdused, silmanägemise halvenemine (töö pimedal ajal koolis kunstliku valgusega), peavalud, skrofuloosis jne. — need saavad selles eas peahaigusteks. Muidugi peale selle veel ülalnimetatud külgehakkavad haigused jne. Kuna koolides on omad koo-

liarstid, pole kaugeltki veel neid tehastes ja seal tekkib eri lapsetüüp, mida kutsutakse „vabrikulapseks.“ Mitmetes maades on tänini veel lubatud laste töö tehastes. Lastekaitse seaduste seisukohalt oleks väga tähtis sarnase vabrikutöö täiesti ärakeelamine, kuna öötööst ei tohiks juttugi olla. Teatavate seadustega on mõnedes maades siiski kaitstud ka veel 15—18 aastased noored inimesed, nii poisid kui ka tüdrukud. Neid seadusi tuleks veel laiendada kuni 20 eluaastani, arvavad nimekamad arstiteadlased. Ka puudutaks need seadused küsimusi, mis seotud tööpäeva pikkusega, töötamisega mürgilistes tööstus-tehastes jne.

Nii siis tahavad lastekaitse seadused sotsiaaltervishoiu seadustena rahva üldtervishoidu parandada, mille eest võeldud aastakümneid juba ja mille minevik on ürgkauguses.

Suurem XIX aastasaja arstiteadlane, patoloogia looja ning isa Rudolf Virchow, kes üksvahe ka huvi tundis sotsiaaltervishoiu vastu, märkis arstina juba ära, et ka puht-sotsiaalseadustest (seega ka lastekaitstes) ei või arstid täiesti eemale jääda. 1848. aastal kirjutas ta sedapuhku: „arstid, need on loomusunnilised vaeste rahvakihide advokaadid, ja sotsiaalne küsimus kuulub enamasjaos nende kompetentsi.“ Hilisemad arstiteadlased, Grotjahn jne. saavad siin juba teerajajateks ja ühiskonna tervishoiu suurarstideks, õpetlasteks.

Kinnitusameti liikmete valimise korda tuleks muuta.

Karl Lukk.

Praegu on käimas kinnitusameti liikmete valimised. Valimisi tuleb toimetada „Riigi Teatajas“ nr. 125/126, 1920. aastal väljakuulutatud „Kinnitusameti liigete valimise korra“ järele. Kuna selles valimise korras mõningad vastolud olemas, sellepärast on tarvilik selle juures mõne sõnaga peatuda. Ehk aitavad ka need read selleks kaasa, et vastolud „Valimise korra“ üksikute punktide vahel kaotataks.

Nimelt on valimise korra punkt 1 öeldud, et Kinnitusameti liikmed vali-

take haigekassade juhatuste poolt selleks valitud volinikkude läbi. Selle punkti järele võib juhatuse igat kodanikku valida Kinnitusameti liikme valimiskoosoleku volinikuks.

Kuid punkt 2 määrab juba kindlaks, et haigekassa juhatuse valib oma volinikke Kinnitusameti liikmete valimiskoosolekule „juhatuse liigete hulgast“. Selle juures on ka valitavate volinikkude arv kindlaks määratud. Suuremad kassad valivad iga 300 liikme pealt ühe voliniku. Ja siin põrgatakse juba

raskuste vastu. Tartu Üldhaigekassa juhatus näiteks on seitsmeliikmeline. Kinnitusameti liikmete valimiskoosolekule tuleb volinikke valida vastavalt kassaliikmete arvule — 3945 isikule — 13 volinikku. Kuid seitsme juhatuse liikme hulgast ei saa 13 volinikku Kinnitusameti liikme valimiskoosolekule valida, see on selge. Ei saa sellepärast määrust täpselt täita. Sama lugu on

tusameti ringkonnas on ainult üks haigekassa, „siis valitakse Kinnitusameti liikmed ja asetäitjad juhatuse poolt“. Siin ei ole mitte ära määratud, et Kinnitusameti liikmed tuleb valida tingimata juhatuse liikmete hulgast, vaid võib valida igat kodanikku. Ja seda on ka tehtud.

Kinnitusnõukogu liikmete valimise juures on teine kord maksev. Seal ei

Jan Rabas

Põllutöö

ka teiste suuremate haigekassade juures. Et Kinnitusameti liikmed valimata ei jääks, siis läheb juhatus teises koosseisus valimiskoosolekule.

Edasi määrab valimise korra punkt 9 kindlaks, et Kinnitusameti liikmete valimiskoosolekul „valib koosolek oma keskel“ Kinnitusameti liikmed ja nende asetäitjad.

Kõigist sellest järgneb, et Kinnitusameti liikmeteks võib olla ainult haigekassa juhatuse liige, kui Kinnitusameti liikmed valitakse valimiskoosoleku poolt.

Kuid sama valimise korra punkt 17 näeb ette, et neil juhtudel, kui Kinni-

ole mitte ära määratud, et valitav peaks olema juhatuse liige. Võib igat hääleõiguslist kodanikku valida. Ja valitaksegi.

Sellepärast tuleb soovitavaks pidada, et Kinnitusameti ja kinnitusnõukogu liikmete valimine kord ühtlustataks. Igatahes tarvilik, et Kinnitusameti liikmete valimise korra punktid 1, 2, 9 ja 17 kokkukõlasse viidaks, nii et määrust võimalik ei oleks ühel juhul nii ja teisel juhul teisiti tõlgitseda.

Õigus Kinnitusnõukogu ja Kinnitusameti liikmeks valitud saada peaks olema vähemalt igal haigekassa liikmel, kui mitte igal kodanikul. Ei tule

mitte arvata, et alati haigekassa juhastustes kõige tublimad ja asjatundjamad isikud oleks, et ainult nende peale võiks panna Kinnituspõhukogu ja Kinnituspõhukogu ameti liikmete kohustusi. Väga tublid ja asjatundjad kassaliikmed võivad mitmesuguste kombinatsioonide tõttu juhastusest välja jääda ehk jälle selle

tõttu välja jääda, et nemad ajutiselt kassaliikmete hulka ei kuulu. Tuleb võimalus anda kassaliikmete esitajaiks valida kõige tublimad ja asjatundjamaid kassaliikmete hulgast, missugust võimalust Kinnituspõhukogu ameti liikmete valimise korra punktid 2 ja 9 praegusel kujul ei anna.

Tööõnnetuse kirjeldused olgu täpsed, et vigasaanu ei kannataks.

Reelexilis märkusi haigekassa tegevusest.

Karl Lukk.

Tööstuslise Tööseadustiku määruste järele on tööõnnetuse läbi vigasaanu oma vigastusest kohustatud viibimata teatama tööasutuse valdajale ehk juhatajale. Viimane oma kord on sellest kohustatud teatama tööinspektorile, lähemale politseiasutusele ja kinnituspõhukogule. Teadaanded sünnivad arusaadavalt kirjalikult ja nendes on tarvis kõik asjaolud täpselt ja selgelt ära märkida. Tuleb ju nende teadaannete põhjal selgusele jõuda, kas õnnetu-juhtumine üldse aset leidnud, kes õnnetu-juhtumise juures süüdi ja kas õnnetuse põhjuseks ei ole vigasaanu enese jäme ettevaatamatus ehk isegi kuritahtlus. Peale selle on tööõnnetuse puhul tehtud ülestähendused määratu tähtsusega, kuna nende põhjal tuleb sagedasti aastakümnete jooksul pensione maksta ja kahjukannatajal pooltel, töölisel, neid saada.

Kuid sagedasti näeme, et vastavad teadaanded on äärmise oskamatusena kokku seatud. Isegi nii kokku seatud, et nende põhjal raske selgusele jõuda, mis tõepoolest on juhtunud. Ja kui asi kohtusse läheb, tuleb kohtunikul otsusele jõuda, mitte täpse teksti järele, vaid selle järele otsustada, mida võis teadaande kokkuseadja kirjutades mõelda. Sarnane asjaolu raskendab õigusemõistmist ja võib väga halvalt mõjuda vigastada saanud isiku õiguste järeleõnnetuse peale.

Et nende teadaannete kokkuseadmise juures väga pealiskaudselt talitatakse, selleks olgu järgmised kolm näidet, mis leiduvad Tartu suuremate tööasutuste poolt täidetud haiguslehtedel. Lehed on täidetud sarnastes tööasutustes, kus vastav kantselei personal olemas.

1. Kassaosalise A. O. õnnetu-juhtumise lehele on õnnetu-juhtumise kirjeldus järgmiselt maha kirjutatud:

„Malm esemet (umbes 3 pd. raske) 1½ mtr. kõrguselt maha tõstes libises esem O. pahema labajala peale pigistust saades.“

Seda lugedes on selge, et malm esem sai pigistada kui ta kukkus A. O-le jala peale. Tõepoolest oli aga asi ikkagi nii, et esem libises O-le labajala peale, mille juures labajalg pigistada sai.

2. J. K. juhust on järgmiselt maha kirjutatud:

„Vabriku õue pääl jäänud vorm-kasti kangiga maa küljest lahti lüües, libises kang kastilt P. vasema jala järele, saades kärjestud haava.“

Nii siis täpselt võttes on kang kukkunud töölislele jala peale ja sellejuures on kang saanud kärjestatud haava. Tõeliselt oli aga asi nii, et kang libises töölislele jala peale, mille juures töölislele jalg sai vigastatud ja jalale tekkis kärjestatud haav.

3. J. P. tööõnnetuse kirjeldus on järgmine:

„Rihtis 1-tollilist lauda masina peal, kusjuures kahe parema käe sõrmede otsad libisesid, puutusid rihtmasina rulli ja neid vigastas.“

Kui seda võtta täpselt, siis oli sellel töölisel kaks paremat kätt ja nende mõlemate käte sõrmede otsad libisesid, puutusid rihtmasina rulli ja seda rulli vigastasid, kuna käed ja sõrmed päris puutumata jäid. Kuid tõeliselt oli asi nii, et parema käe kahe sõrme otsad said rihtmasina rulli läbi vigastada.

Kõiki neid kolme juhust võib kinnituspõhukogule väga kergesti tagasi lükata, kui mitte tööõnnetust. Esimesel juhusel sai malm esem pigistada, teisel juhusel sai kang kärjestatud haava ja kolmandal juhusel vigastasid sõrmed rihtmasina rulli. Järjekult töölisel täiesti terveks jäänud ja tuleks neilt vabrikule kahjutasu nõuda.

Sellepärast rohkem tähelepanu sellele, mis kirjutatakse, et vigasaanu huvid selle all ei kannataks.

Töölised, kutseühingute ja haigekassade tegelased!

*Kui teil tööliiskonna olukorra parandamine südame peal,
on teie kohus toetada*

*tööliisküsimuste kuukirja „TÖÖ JA TERVIS“ kaastöö,
tellimise ja levitamiseks.*

Mõningaid märkusi materiasst kui ürgjõu allikast.

Dr. H. J. — Tartu.

Materiasst koosneb kogu ilm, kogu ilm kujutab enesest materiat, — seda mainivad paljud õpetlased, seda arvavad suured teadusemehed.

Tuleb eraldi nimetada: 1) meile teadaolevate mõõtudega (kaal jne.) ära määratavat, fikseerivat materiat ning 2) mittekaalutavat, kaaluomavat materiat, mille raskust määrata võimatu; viimast nimetatakse teise mõistega eetriks: näiteks räägitakse valguslisest eetrist (eeterlistest valguskiirtest), millega täidetud on just ka õhk.

Iga kaalutaval materiasl peab muidugi olema oma vorm, kuju, oma vastav pindala ning mahtuvus, millist pinda määratakse ruut- ehk kantmõõtu des, vastavates mõõtüksustes. Iga kaalutava materias keha võib olla jälle kõva, vedel ehk gaasitaoline.

Eetriga (ehk mittekaalutava materiasriaga) on täidetud kogu õhk, arvatakse, et ehk küll teda kaaluda osutub võimatuks, tal mõned puhtmehaanilised omadused olema peavad, ta seisab oma omaduste poolest lähemale kõvadele kehadele kui gaasidele, olles siinjuures lõpmata õhem kui gaas. Harilikus õhus on muidugi ka kaalutavat materiasriat (kõikisugused gaasid lämmastiku, hapniku jne. näol), kuid peale selle on ta's ka mittekaalutavat valguslist eetrit. Viimane võiks omada mitmete õpetlaste arvamiste järele ennem kiletaolise massi kui gaasi, õhu kuju. Eeteriga on täidetud ka kõige väiksemad praokesed kaalutava materiasri vahel; ta on igalpool, kus materiasri pole kaalutav. Kaalutav ja mitte-kaalutav materiasri, need pluss ning teiselt poolt minus (arvuteadusliselt + ja —), need täidavadki kogu Kosmost, ilmaruumi, selle korrapärast eluavaldusi, nii arvavad materialistid. Eeterliste laine kõikumised sünnitavadki valguse, mida tajume me silmaga.

Edasi tuleks vahet teha kahe mõiste vahel: esimene oleks moleküül, teine aatom. Kui mõnda kaalutavat materiasriat ikka väiksemateks ning väiksemateks tükkideks raiume, tarvitades selleks mitmesuguseid abinõusid puht mehaanilis, elektrilisi jne., siis jõuame vii-

maks piirideni, kus me enam edasi ei saa. Nii jõuame kord nii kaugele, et vett, mis koosneb teatavasti vesinikust ja hapnikust ja millel vedel konstants, kuju, vorm, enam väiksemateks kübemeteks teha ei saa, me jõuame välja nõndanimetatud moleküülini, mis koosneb, tõsi küll samuti vesinikust ja hapnikust, kuid millel enam kuju, vormi ei ole, kuid iseseisvana võib olla, püsida, (kaalutaval materiasl peab ju nagu ülal sai tähendatud, kõva, vedel ehk gaasi kuju olema). Siin räägimegi vee moleküülist. Nüüd võime veel edasi minna ja öelda, et sellega veel mitte me lõppsihini ei ole jõudnud: vee moleküül, mis teatavasti kahest ollusest koosneb, seisab kahest algüksusest koos ja need oleksid vesinik ja hapnik. Viimaseid nimetatakse aatomiteks. Aatomid on mitte jagatavad. Aatomisi iseseisvatena me endile ettekujutada ei oska, nad on alaliselt üksteisega looduses seotud, aatomide ühendused, kombinatsioonid minimaalses ulatuses sünnitavad vastava materiasri üksuse substantsi moleküüli.

Mainida tuleb eraldi kaalutava materiasri aatomisi ja eeterlisi aatomisi, mittekaalutavaid aatomisi. Päikese ja tähtede eeterliste aatomite vibratsioonidest, kõikumistest, liikumistest sünnivad eeterlised lained, mida valgusena me vastu võtame, tajume. Peab veel seda siin juurde lisama, et nii kaalutavad materiasri aatomid, kui ka eeterlised aatomid on üksteisega teatavas külgetõmbavas vahekorras. Me teame üldse füüsikast, et kaalutava materiasri aatomid magnetismi jne. toimel end üksteise vastu kisuvad, eeterlised aatomid aga vastupidiselt mõjuvad, see on üksteist äratõukavad. Mis nüüd aga kaalutava materiasri aatomide vahekorrasse eeterliste aatomitega puutub, siis kisuvad nad end üksteise külge (dünaamiidid; kreekakeelne sõna dünamis tähendab jõudu). Nii siis peame omale asja nii ettekujutama, et kaalutav materiasri nagu enam-vähem „auke sisaldav“ on, kuhu siis ka eeterlised aatomid kuhjuvad selle külgetõmbava jõu tõttu, mis neid vastaseid aatomisi seob. Oma keskel aga, nagu tähenda-

tud sai, tõukavad eeterlised aatomid üksksteist eemale.

Me nimetasime praegu jõudu. Iga edasiliiukuva rongi veduris vabaneb jõud. Selle jõu lähem uurimine ongi väga palju andnud teadusele. Õpetlased J. Meyer ja H. Helmholtz esitasid ilmale energia alalhoidmise seaduse, mille kohta Meyer tähendanud: On olemas ainult üks jõud. See jõud tegutseb nii elavas kui surnud looduses, alaliselt ühest vormist teise ülemminnes. Liikumine, soojus, magnetism, elekter, keemiline sugulus see on kõik ühe ja sama jõu mitmesugused vormid, millised ükssteisesse ülelähivad vastavatel kordadel, vastavate tingimuste

juures. Mitte millegist midagi sündida ei saa. Energia saab alaliselt alalhoidud. Prof. L. L a n d o i s ütleb: võtame näiteks inimest, kes ei saa süüa. Kohe hakkab ta keha ise ennast kulutama, et mitte ärasurra: põnevusenergia muutub ta's n. n. elava jõu energiaks jne. Oma jõutagavarasid saab aga inimene kui ka loom üldse taimeriigist, viimased aga päikesest jne.

Nii sünnib eluringkäik: lapsepõlvele järgneb noorusaeg, siis meheaeg ja vanadus, siis tuleb surm ning asemele sünnib kuskil teises kohas uus inimene, kes teeb läbi sama ringkäigu, sama tavalise ning sama jumaliku!

Läti haigekassade erakorraline kongress

3. märtsil s. a. Riias.

J. O.

Kongressi avas Läti haigekassade liidu esimees A. Jablonski, selgitades neid asjaolusid, mis sundisid käesolevat erakorralist kongressi kokku kutsuma, ühtlasi tähendades, et Läti haigekassade liidu tegevuse algusest 1922. a. peale on see esimene sarnane juhus erakorralise kongressi kokkukutsumiseks. Käesoleva kongressi kokkukutsumine on tingitud haigekassade huvide kaitsmisest, rünnaku tagasilöömiseks haigekassa omavalitsuse kaotamise ja majandusliste kitsenduste kavatsuste vastu. Praegune seisukord on õige täbar, olgugi, et konkreetseid eelnõusid veel esitatud ei ole, kuid ettevalmistusi selleks on tehtud mitmesuguseid. Üks eelnõudest näeb ette, et haigekassad praegusel kujul tuleksid likvideerida ja haiguskindlustus kuuluks kohtuministeeriumile, kellele praegusel korral allub ka riigiteenijate arstiabi korraldamine. Kõigile on teada, kuidas nim. ministeerium lahendab töötatöölise küsimust. Ei ole mingit kahtlust, et kui tähendatud ministeerium enese peale võtab ka haiguskindlustuse korralduse, siis sarnane seisukord ka haiguskindlustusele järgneb. Eelnõu on üks halvematest. Edasi on kavatsusel haigekassade juhtimist viia parteelisele alusele, s. o. haigekassasid juhivad tööandjad ja töölised, kellel ühepalju esitajaid juhatuses, kuna valitsuse poolt määratakse haigekassa juhataja direktor. Teine eelnõu näeb ette, et haigekassa juhatuses on $\frac{1}{4}$ ettevõtjate ja $\frac{3}{4}$ tööliste esitajaid. Nende eelnõudega on tegemist teinud ka praegune valitsuse koalitsioon. Kuna väljavaated selles asjas kuigi roosilised ei ole, on haigekassade liit pööranud kõigi töölisorganisatsioonide poole, et need valvel oleksid haigekassade õiguste kaitsmiseks. Kongressi saadikutel on väga selge, et need oma praeguste sissetulekutega vaevalt välja tulevad, iseäranis kassad, kelle kassaosalisel vähempalgisega. Väljavaade on õige kurb — tööliste töötasu on madal ja

selletõttu haigekassade sissetulekud väikesed, mis ei kata väljaminekuid hädatarviliseks abiandmiseks. Kui nüüd veel tullakse kitsendama sissetulekuid, siis ei saa palgatöölise seisukorra perandamisest juttugi olla. Valitsuse poolt toonitatakse võimaluste puudumist abiandmiseks, teisel ei hoolita aga rahast ja antakse seda ohtralt. Haigekassade väljaminekud on suuresti kasvanud eriti halva aasta tõttu. Juhib tähelepanu veel ühe asjaolu peale, tähendades, et kongressist kõik haigekassad osa võtnud ei ole, vaid kongressi vastu asunud vaemlilisele seisukohale, pöörates seltskonna seimi ja valitsuse poole kihutusdeklaratsioonidega, milles seljatagant kallale tungitakse haigekassade liidule, eriti aga haigekassadele. Sarnane rünnak nende poolt annab tunnistust nende arusaamatusest praegusest seisukorrast, või näitab, et nad sihiliselt seisavad vaenlaste leeris, sellega mõju avaldada tahtes käesoleva kongressi peale ettevõtjate kasuks. Ja niisugused haigekassad tahavad veel rääkida kinnitatute nimel — see on lihtsalt haiguskindlustuse mõtte võltsimine. 41 haigekassast on 5 väljaspool liitu ja 1 liidus olev haigekassa kongressi osavõttust ära ütelnud. Kongressist võtab osa 120 saadikut, kuna registreeritud oli saadikuid 140.

Tervitusi kongressile ütleb hoolekandeministeeriumi tervishoiu direktor A. Peterson, toonitades, et 9 aasta kestes on haigekassad Lätis rahva tervishoiu alal suure töö ära teinud. Kui naaberriikides möödunud aastal möllasid taudid, oleme meie sellest puutumata jäänud, tänu haigekassade tegevusele. Meie surevus iga 1000 elaniku kohta on 14; võrreldes seda Öhtu-Euroopa riikidega, ei saa seda sugugi kõrgeks pidada; suurelt osalt on see just haigekassade teene. Soovib haigekassadele ka edaspidises töös kõige paremat kordaminekut, sest iga kodaniku tervisest oleneb terve rahva tulevik ja jõud.

Teiseks — tervitab Läti sotsiaaldemokraatlike rühma keskkomitee esitaja V. Bastjan, ära märkides haigekassade ja haigekassade liidu ühla tööd, mis need tööliskonna tervishoiu alal ära teinud, mis ka tööliskonna poolt tunnustamist on leidnud. Aga kasvanud on ka haigekassa vaenlaste arv, mis koosneb ettevõtjatest, kelle arvamane on, et haigekassade seisukord juba ülihea on. Ettevõtjatega käsi käes töötavad ka osa arste. Kõige kardetavam vaenlane on aga kodanluse äärmine partiid, kes kõike reaktisooni toetab. Arusaamatuks jääb aga see asjaolu, et ka 6 haigekassat vaenlaste leeri ülelänud, ära öeldes osavõtust kongressi töödest ja takistusi tehes haigekassade liidu tööle. Mõned tähendatud haigekassadest on isegi nii kaugele läinud, et liidu ja haigekassade kongressi vastu mitmesuguseid kirjutisi parempoolses ajakirjanduses ja lendehtedena avaldanud (sakslaste ühine haigekassa, linnateenijate haigekassa j. t.). Sarnastele ringkirjadele allakirjutajaid tuleb korrale kutsuda. Kongress on kokku astunud raskest silmapilgul, kus kõik koonduma peavad, et ettevalmistada eelseisvale raskele võitlusele. Soovib kongressi töödele kõike head, lubades sotsiaaldemokraatlike rühma abi ja toetust haiguskindlustuse halvendamise katsete puhul.

Tervitusi kongressile ütlesid veel Läti maatööliliste rühma nimel Balodis, seimi vähemlaste rühma nimel Stern ja Läti kutseühingute keskbüroo nimel Vezkaln. Telegraafi teel tervitaid kongressi seimi esimees dr. P. Kalninschi, Rahvusvaheline Haigekassade Liitude keskkonudus ja Eestimaa Haigekassade Liit.

Kongressi juhatusesse valiti: A. Osolin, A. Jablonsky ja A. Ivan. Sekretariaati: J. Birin, F. Kester, O. Grinberg.

Haiguskindlustuse ümberkorraldamise kavatsuse küsimusega esineb J. Treimann, peatudes pikemalt küsimuse selgitamise juures.

Palju rõõmustavam oleks rääkida haiguskindlustuse ümberkorralduse seaduse eelnõust, mis ette näeb haigekassade paremale järjele töstmist, kui kõnesolevast, mis haigekassade seisukorda halvendada püüab. Juba 6—7 aasta eest algasid kodanlised rühmad seimis rünnakut haiguskindlustuse kärpimiseks, kuid viimastel aastatel on see omanud kahtlustäratava iseloomu. Kohe peale praeguse seimi valimisi, ilmus ajakirjanduses kohtuministri Rubuli seletus haigekassade ümberkorraldamise küsimuses, milles ettenähtud 2 kava: 1) haigekassade juhtimisest võtaksid osa ka ettevõtjate ja valitsuse esitajad, 2) juuremaks riigi poolt (2%) haigekassadele tuleks vähendada 1% peale. Praegune valitsus kandis ette omas deklaratsoonis, et kavatseb sotsiaalkindlustust kooskõlastada ja reorganiseerida. Mil moel seda kooskõlastamist ja reorganiseerimist läbi viia tahetakse, sellest võib praegu juba selget pilti saada hoolekandeministeriumi poolt väljaõõtatud seaduse eelnõust, kus ettenähtud vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamine; selleks kavatsetakse aga haiguskindlustuse juuremaksu riigi poolt vähendada, ülejäävat osa vanaduse ja töövõimetuse fondi juure arvates ning haigekassade juhtimisest peavad peale tööliste ka töösturite ja valitsuse esitajad osa võtma.

Läti ei ole mitte ainus riik, kus haigekassade juhtimine kassaosaliste eneste käes on. Eestis, Inglise- ja Iirimaal, Portugaalias ja Nõukogude-Venes on haigekassade juhtimine täielikult kindlustatute eneste käes. Ei ole kuidagi vastuvõetav kavatsus, et valitsuse esitaja peaks osa võtma haigekassa juhtimisest, sest juba praegu on valitsusel laialdased õigused haigekassade tegevuse kontrollimiseks ja korralduste tegemiseks. Üldiselt võib selle kohta ütelda, et seal, kus haiguskindlustuse teostamine valitsuse asutuste käes on, õitseb lopsakalt bürokratism ja valitsemise kulud suurenevad. Samuti tuleb kategooriliselt tagasi lükata kavatsus, mis ette näeb töösturite osavõttu haigekassade juhtimisest, sest töösturite esitajad saavad tingimata selleks võitlust algama, et oma juuremaksu protsenti arstimise ja abirahade summade kitsendamise arvel alandada. Niisugune olukord omakorda tekitab ainult omavahelisi tülisid. Ettevõtjad põhjendavad juhtimisest osavõttu õigust oma juuremaksuga. See juuremaks ei tule sugugi aga ettevõtja taskust, vaid arvatakse niikuinii ettevõtte väljaminekutele juure, mis veereb nii tarvitaja õlale. Ettevõtjal ei ole selles mingit teenet. Isegi rahvusvahelised tööorganisatsioonid oma väljaannetes näitavad, et kindlustuse maksud, ükskõik kelle poolt need sisse maksetakse, lõppude lõpuks ikkagi töösaadustele juure arvatakse. Kui ettevõtjad ja nende palgalised tingimata nõuavad oma ülekaalu haigekassa juhatuses selle põhjendusega, et juuremaksusid ja väljaminekuid vähendada, siis ei saa ka seda põhjendust kuidagi õigeks pidada, mida tööliste kinnitusühisused, mis nende juhtimisel tegutsevad, väga kujukalt näitavad. Nii on 1927. a. haigekassade valitsemise kuludeks väljaminekuid olnud 9,7%, kinnitusühisustes, kelle tegevus palju lihtsam, 12,7%; 1928. a. kinnitusühisuste valitsemise kulud juba 14,7% teistest väljaminekutest.

Suur haigustuste ja surevuse arv Lätis näitab, et see aeg veel kaugel on, kus riigi juuremaksu vähendada võib, sest haigekassadel seisavad tervishoiu ja arstiabiandmise alal veel suured ülesanded ees, mida tuleb laiendada ja täiendada, mis riigi toetuseta aga osutub võimatuks. Arstiabi väljaminekud kasvavad iga aastaga, võrreldes teiste abiandmistega. Väljaminekud kassaosalistele ja nende perekonnaliigetel 1922. a. olid: abirahadeks 45%, arstimiskuludeks 55%, kuid 1927. a. oli väljaminekuid abirahadeks juba 33,1% ja arstimise kuludeks 66,9%. Haigekassade sissetuleku vähendamise tagajärjel ei oleks kuidagi võimalik seda tervishoidulist tendentsi läbi viia, sest praegused kassaosaliste arstimise kulud ületavad suurelt ettevõtete poolt selleks sisse maksetavaid summasid. Nii on 1926. a. rohkem välja läinud kui sisse tulnud 1.981.300 latti, 1927. a. — 2.104.000 latti. Kui riigi juuremaksu ½ võrra vähendatakse, siis ei ole arstiabi andmiseks mingisugust võimalust enam, sest haiguse abiraha vähendada alla 80%, ei ole kuidagi võimalik. Väikeste tööpalkade tõttu tuleks haigel poolnäljas olla. Kokkuhoid peaks sündima siis perekondlises abi ja osalise arstiabi kärpimise arvel, sel ajal, kus arstiabi andmise alal haigekassadel seisavad ees veel palju tähtmata ülesanded.

Haigekassad ei saa kuidagi pooldada seda

kavatsust, et vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamist tahetakse ellu viia haiguskindlustuse arvel, osa haigekassade sissetulekust riigi juuremaksust andes vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamiseks. Vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamine on hädatarvilik, kuid sissetulekud selleks peavad tulema ettevõtjalt. See eelnõu ei rahulda ka palgatöölisi oma madalate pensioni-määradega. Tuleb hoolt kanda selle eest, et vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamine oleks ka kõigile palgatöölistele vastuvõetav.

Esitati resolutsioonid, mis lühidalt kokkuvõttes järgmised: Haigekassade ülesanne on hoolitseda tööliste tervise parandamise eest ja töövõimetuse kõrvaldamiseks, et tööised jälle oma tööle asuda võiksid, kaitsta emasid ja rinnalapsi haiguste, puuduse ja nälja vastu, kindlustada ja hoida noorsoo tervist. Neid ülesandeid täidab haigekassa terve rahvamajanduse kasuks ja terve rahva heaks käekäiguks. Eelpool nimetatud sissetulekud ja palgatööliste täielik omavalitsus haigekassades on tagatiseks, et kindlustamise korraldus edukalt taotleda võiks.

Ettevõtjate nõudmist haigekassade juhtimisest neile võimaldada osa võtta, samuti ka valitsuse esituse osavõtt, mis millegagi põhjendatud ei ole, tuleb kõige kategoorilisemalt tagasi lükata. Valitsuse järelevalve on praeguses seaduses juba ettenähtud, mis võimaldab

igal ajal järelevalve teostamist. Ettevõtjad haigekassa juhtimises on huvitatud ainult sellest, kuidas kassa juuremaksusi vähendada, oma võimu ja mõju selleks ära kasutades, et abiandmist kitsendada, mis kassaosalistele ainult kahju tuua võib.

Elavate arutluste ja läbirääkimiste järele võeti esitatud resolutsioonid suure hääleteenamusega vastu.

Võitluse taktika küsimuses tekkisid suured lahkkelid kongressi saadikute keskel. Äärmine pahem tiib esineb nõudega vajalisel silmapilgul üldstreiki väljakuulutada, kui kõige mõjuvamat abinõu selleks. Mõõdukam osa kongressiliikmeid ei poolda sarnast ettepanekut, ette tuues, et nemad kiüll tarviliseks peavad võidelda kõigest jõust reaktsiooni vastu, kuid peavad üldstreiki siiski liig teravaks sõjariistaks, soovitades ka tulevikus piirduda protestikoosolekutega ja meelevaldustega. Viimase ettepanekuga ühines ka kongressi enamus. Võeti lõpuks siiski vastu ühel häälel resolutsioon: „Alustatud reaktsiooniliit rünnakut tagasi lüüa on võimalik ainult siis kui kõik töötava kihi poliitilised ja kutseühingulised rühmitused ühesmeele vastu astuvad reaktsioonile kõigi neil olemasolevate abinõudega. Sellepärast peab kongress tarvilikuks pöörata abisaamiseks selleks kõigi Läti tööliste, poliitiliste ja kutseühinguliste organisatsioonide poole.

„Darba Tiesības“.

Eestimaa Haigekassade Liidu nõukogu koosolek

oli pühapäeval 21. aprillil 1929. a. kell 11 hommikul Liidu büroos — Nunne tän. 11, Tallinnas. Koosolekust võtsid osa: Liidu Nõukogu liikmed J. Ringsmann, V. Luksepp, A. Tammemägi, K. Lukk, J. Antje, H. Mühlihausen, M. Brumbach, J. Kraan ja Liidu sekretär J. Ode.

1. Koosoleku avas Liidu esimees J. Ringsmann kell 12 homm. Koosoleku juhatajaks valiti J. Ringsmann ja protokolljaks Karl Lukk.

2. Aruanded Liidu tegevusest. Liidu tegevuse lühikese ülevaate kandis ette J. Ringsmann. Liit on tegutsenud sotsiaalse kindlustamise küsimuste selgitamiseks ja propageerimiseks, korraldades kontsert-miitingu Tallinnas ning saates kõnelejaid välja Rakvere, Narva, Tartu, Kohtla, Viljandi ja Türi haigekassade koosolekutele. Korraldati pikemaajaline esimese abi kursus Tallinnas ja lühikeseajaline Viljandis ning loeng töölistervishoiu üle Türi, haigekassade tegelaste kursused ja haigekassade asjaajajate nõupidamine Tallinnas.

Esitati valitsusele 6 märgukirja, millede tähelepanu juhiti mitmesuguste arusaamatuste ja pahedele haiguskindlustuse alal.

Anti välja haigekassade häälekandjana „Töö ja Tervist“, mille kindlate tellijate arv aast-aastalt on tõusnud. Kirjastati L. Johanson kirjutatud broshüür „Sotsiaalkindlustus“ 3.000 eksemplaaris, millest ladus vaid paarsada eksemplaari järele. Lasti trükkida vähemate haigekassade tarvis haigusteatelehtede planke.

Võeti osa oma esitaja kaudu ka Skandinaavia-Balti sotsiaalnäituse korraldustöödest.

Liidu kopsuhaigete sanatooriumi eeltöödest on nimetada: Nõmmele vastava maaala välja-valimine ja planeerimine, nõupidamised ühes arstide ja arhitektiga kavade ja plaanide väljatöötamiseks, ja 100.000 kroonilise toetuse nõutmine töö-hoolekandeministeeriumilt sanatooriumi püstitamiseks.

Liidu poolt tehti eeltöid Tööliste Tiisikuse vastu võitlemise ühingu ellukutsumiseks, välja töötades vastavat põhikirja kava.

Liidu alla kuulus 1928. a. 23 haigekassat, ligi 29.000 kassaosalise ja üle 30.000 perekonnaliikmeka.

Aruanne kuulati ära ja võeti teatavaks. Nõukogu liige K. Lukk annab ülevaate 9.—11. juunini 1928. a. Riias ärapeetud Läti haigekassade Liidu kongressi kohta, millest tema osavõtnud Eestimaa Haigekassade Liidu esitajana. Aruanne kuulati ära ja võeti teatavaks.

Nõukogu liige V. Luksepp annab ülevaate Narva Ühise Haigekassa praegusest seisukor- rast. Teatavasti on Narva Ühise Haigekassa asjaajamine antud Rakvere Ühise Haigekassa juhatuse kätte. Aruanne kuulati ära ja võeti teatavaks.

Aruannetele järgnevad läbirääkimised, mille jooksul pikemalt peatatakse uue haiguskindlustusseaduse eelnõu juures ja nende sammude juures, mis Liit astunud. Liidu Nõukogu leiab, et haigekassade kindlustamine tuleb jätta kinditatute eneste kätte.

Sekretär kannab ette Liidu 1928. aasta tulude ja kulude aruande. Aruandest selgub, et sanatooriumi arvel on üle kr. 800 ülekulust

eelarvest, kuid see kulu on õigustatud. Kulude ja tulude aruanne on tasakaalus kr. 7.012.44 peal. Peale selle kannab ette „Töö ja Tervise“ aruande. Aruandest selgub, et Liidu kanda minev puudujääk on kr. 1.128.14, kuna eelarves ette nähtud kr. 500.—. Aruanded kuulatakse ära.

3. 1929. aasta Liidu eelarve. Haigekassade Liidu 1929. a. eelarve, mis juhatuse poolt kokku seatud ja tasakaalus kr. 6.600.—, vaadati läbi ja võeti vastu. Ajakirja „Töö ja Tervise“ eelarve, mis tasakaalus kr. 3.650.— peal, vaadati läbi ja võeti vastu.

4. Liidu VII kongressi küsimus: a e g koht, päevakord. Küsimust läbiarutades otsustati VII kongress ära pidada Tartus 8., 9. ja 10. juunil järgmise päevakorraga:

1. Liidu VII kongressi avamine.
2. Kongressi juhatuse, sekretariaadi ja mandaatkomisjoni valimised.
3. Kongressi päevakorra kinnitamine.
4. Aruanded Liidu tegevusest.
5. Aruanded haigekassade tegevusest.
6. Balti riigide haigekassade konverentsi tulemused.
7. Liitumise küsimus rahvusvahelise haigekassade liitude keskkoonduseg.
8. Liidu kopsuhaigete sanatooriumi ehitamine.
9. Haigekassade teenijate pensiooni küsimus.
10. Liidu 1928. a. aruande ja 1929. a. eelarve kinnitamine.
11. Liidu 1929. a. liikmemaksu kindlaksmääramine.
12. Liidu lähem töökava.
13. Valimised põhikirja järele: a) Liidu nõukogu; b) Liidu revisjonikomisjon.
14. Riiklise toetuse nõutamine taudide puhul.
15. Haigekassade ja arstide vahekord.
16. Uus õnnetusjuhtude ja kutsehaiguste vastu kindlustamise seaduse eelnõu.
17. Tööliskond ja kopsutiisikus.
18. Kongressil algatatud haigekassade tegevusse puutuvad küsimused.

5. Balti riikide haigekassade konverents Riias. Liidu esimees J. Ringsmann teatas, et pühapäeval 28. aprillil peetakse eelnimetatud konverents Riias ära, kust osavõtavad: J. Nurk, V. Luksepp, J. Kraan, J. Ode ja K. Lukk. Teadaanne kuulatakse ära.

6. Liidu sanatooriumi küsimus. Esimees J. Ringsmann kannab ette aruande sanatooriumi eeltööde kohta. Nõmme linnavalitsuselt on sanatooriumi tarvis plats nõutud. Sanatooriumi plaani kavandid on kokku seatud, mis läbivaadatakse. Kavandi kohta annab selletusi arhitekt E. Kuusik, kes selleks koosolekule ilmunud. Kavandi valmistamise eest on maksetud arhitekt E. Kuusikule kr. 500.—. Esimees J. Ringsmann teatab veel, et riigikogu poolt vastuvõetud riigi eelarvesse on sissevõetud kr. 100.000.—. Haigekassare Liidu sanatooriumi ehituse toetuseks, millega asjale reaalne alus on pandud. Kokkuseatud kavandi järele ehitust läbiviies läheks ehitus maksma kr. 300.000.—, kuid esialgul võiks osa majast valmistada, mis mahutaks 90 haiget. See osa ehitusest läheb maksma ligi kr. 200.000.—. Küsimust põhjalikult läbiarutades leiti tarvilik olevat sanatooriumi ehitust juba käesoleval aastal algada. Ehituse plaanide valmistamine tehakse ülesandeks arhitekt E. Kuusikule, kes plaanid valmis teeb 1. juuniks. Plaanide valmistamine läheb ettenähtavalt kr. 1.000.— maksma.

Sanatooriumi ehitamise tarvis summade nõutamise küsimust üksikutelt haigekassadelt kaaludes leitakse, et selleks otstarbeks tuleks üksikutelt kassadelt laenu nõutada. Laenu nõutamise tingimised jäävad väljatöötada liidu juhatusele.

7. Liidu töökava. Liidu töökava, mis vastuvõetud eelmisel kongressil, võetakse ka käesolevaks aastaks vastu lisandusega: „Haigekassa ja arstikonna vahekordade lahendamine“.

8. Koosolekul tekkinud küsimused. Tõsteti üles küsimus, kas ei tuleks pöörata vabariigi valitsuse poole soovivaldusega, haigekassadele tarbekorral laenu saamiseks taudide puhul. Otsustati sellekohase soovivaldusega pöörata vabariigi valitsuse poole. Ettepaneku põhjenduseks otsustati koguda taudide, eriti viimase gripitaudi kohta, andmeid, et sellel puhul haigekassadel olnud erakorraliste kulude suurus teada oleks.

Tõstetakse küsimus üles, kas ei tuleks korraldada ekskursiooni Nõukogude Venemaale sealse kindlustuskorralduse tundmaõppimiseks. Küsimust läbiarutades, peetakse sarnase ekskursiooni ettevõtmist soovitavaks ja tehakse Liidu juhatusele ülesandeks vastavate asutustega ühendusse astuda ning korraldada ankeet osavõtta soovijate arvu kindlakstegemiseks.

Koosolek lõppes kell 5 p. l.

Kinnitusameti otsusi.

1. jsk. tööinspektori ringkonna kinnitusameti koosolekult 15. aprillil 1929. a.

Balti puuvillavabriku j. as. haigekassa ühineb 1. maist s. a. Tallinna Ühise haigekassaga.

Balti puuvillavabriku j. as. haigekassa juhatuse teadaande järele ühinemise kohta Tallinna ühise haigekassaga, selgitab aruandja ühinemisega seotud küsimusi ja teatab, et ühi-

nemise tähtaja kohta ei ole Tallinna ühishaigekassalt seni nõusolekut tulnud. Kinnitusameti liige Nurk teatab, et tema kui Tallinna ühishaigekassa juhatuse liige võib kinnitada, et Tallinna ühishaigekassa on nõus Balti puuvillavabriku j. as. haigekassat 1. maist s. a. vastu võtma.

Otsustati lubada ühineda 1. maist s. a. arvates.

2. jsk. tööinspektori ringkonna kinnitusameti koosolekult 12. aprillil 1929. a.

A/S. „Loksa Tehaste“ haigekassa põhikirja kinnitatus.

Seisukoha võtmise A/S. „Loksa Tehaste“ juures asutatava haigekassa põhikirja asjus ja kassa haigekassade nimekirja võtmise küsimus.

Aruandja teatab, et haigekassa põhikirja on

tööinspektori poolt vahepeal kinnitatud ja teeb ettepaneku haigekassat 2. jsk. tööinspektori ringkonna kinnitusameti haigekassade nimekirja üles võtta ja sellest „Riigi Teatajas“ kuulutada.

Kinnitusamet otsustas tööstusl. tööseaduse § 288 põhjal A/S. „Loksa Tehaste“ haigekassat 2. jsk. tööinspektori ringkonna kinnitusameti nimekirja üles võtta, kuulutades sellest „Riigi Teatajas“.

Haigekassade tegevusest.

Baltiriikide haigekassade nõupidamine

astub kokku Riias pühap. 28. aprillil s. a. Konverentsist võtavad osa Eesti, Läti ja Leedu haigekassade liitude esindajad, iga liit 5 esindajaga. Eesti haigekassade liidu esindajatena võtavad konverentsist osa: V. Luksepp, J. Kraam, K. Lukk, J. Nurk ja J. Ode.

Konverentsil tuleb arutusele: Haiguskindlustuse seisukord Baltiriikides — Läti liidu aruandjana esineb J. Treimann, Eesti — V. Luksepp ja K. Lukk. Haigekassade ja arstide vahekorid — aruandja A. Stein. Haiguskindlustuse põhimõtted — aruandja A. Jablonsky. Alalise ühenduse ellukutsumise küsimus Baltiriikide haigekassade vahel — aruandja A. Osolin.

Narva kalevivabriku haigekassa 1928. a. tegevusest.

1928. a. aruande järele oli keskmine kassaosaliste arv 823, neist 423 meest ja 400 naist. Perekonnaliikmeid — 617. Liigete arv oli püsiv: juure tuli 13, ära läks 10. Vabrik töötas aasta läbi, mis tõttu suuremaid kõikumisi ei olnud.

Arstiabi andmise korraldus oli ettevõtte käes, kellel oma haigemaja 3 arsti, 1 velskeri, 1 ämmaemanda, 2 õe ja 11 teenijaga. Sealsamas arstiti vartava lepingu põhjal ka perekonnaliikmeid. Peale selle kassaosalistele ja nende perekonnaliigetele oli võimaldatud eraarstiabi tarvitada: silma, kõrva, nina, kurgu ja hambaoste ravimise korral.

Suvekoloniis Narva-Jõesuus oli 1. juunist kuni 1. septembrini 90 inimest, kokku 1369 ööpäeva.

Suvekoloniit ülespidamine läks maksmaks Kr. 1.848,25. Perekonnaliigete arstimiseks kulutati Kr. 5.533,14.

31. detsembril 1928. a. oli sularaha kassas Kr. 467,51, jooksva arvel Kr. 7.347,46, vallasvara Kr. 578,38, kokku Kr. 8.393,35.

Tagavarakapital Kr. 7.814,97. Liikmemaksudest aasta jooksva sissetulnud — Kr. 10.319,54.

Tähtsamad väljaminekud olid haigekassaliigetele abirahadeks — Kr. 10.466,67, perekonnaliigetele arstiabi, sünnituste ja matmise kulud Kr. 3.439,85, perekonnaliigete ravimiskulud Kr. 2.039,29, suvekoloniis Kr. 1.707,65.

Haigeid oli: õnnetusjuhtude läbi 30, kokku 347 tööpäeva; mitmesuguseid haigusi 474, kokku 7.275 tööpäeva; sünnitamisi 22, kokku 634 tööpäeva.

Surmajuhatusid oli 7. Perekonnaliikmed said abiraha sünnitamise puhul 8 korda ja surma puhul 22. korral.

Viljandi ühishaigekassa „Abi“ volinikkude peakoosolek

17. märtsil 1929. a. kell 10 e. l. 83 volinikust võtsid koosolekust osa 63 volinikku. Koosoleku juhatajaks valiti A. Paal, protokollkirjutajaks H. Sammul.

1928. a. aruande ja lühikese tegevuskavaga tutvustas koosolejaid esimees A. Paal. Kassaaruande tasakaalustatult 14971 kr. 65 senti peale kiinnitati koosoleku poolt.

Liikmemaks otsustati ühel häälel jätta endiseks, s. o. 1% liikme palgast.

Ühel häälel otsustatakse kassa liikmetele maksmaks panna järgmised abiandmise määrad:

1) Õnnetujuhtumise korral kaks kolmandikku (%) päevapalgast, esimesest päevast arvates, mil liige vigastuse pärast töölt ära oli, kuni tervekssaamiseni, aga mitte kauemini kui 13 nädalat. Abiraha antakse ka pühade ja pühapäevade eest.

2) Haiguse korral poole (½) päevapalga suuruses, esimesest haigusepäevast arvates kuni tervekssaamiseni, aga mitte kauemini kui 26 nädalat ja korduvatel korraldel 30 nädalat aastas. Abiraha antakse ka pühade ja pühapäevade eest.

3) Sünnitamise korral terve päevapalga suuruses, 2 nädalat enne ja 4 nädalat pärast sünnitamist, kui abisaaja sellel ajal palgalist tööd ei teinud.

4) Kassa liikme surma korral 30-kordne liikme päevapalk sellele, kes surnu matmise enda peale võttis.

5) Iga kassa liige on kohustatud oma ettevõtte valitsuselt võtma haiguse korral valge, õnnetujuhtumise korral punase haiguselehe, millega arsti juures tuleb käia ja millele arst haiguse alg- ja lõpupäeva peale märgib. Haiguseleht tuleb nõudekohaselt täita ja allkirjadega varustada. Ilma haiguselehetä ja arsti allkirjata ja tõendamiseta juhatus abiraha maksta ei või.

6) Keskmise päevapalga väljaarvamisest võetakse aluseks see töötasu, mis teenitud kolme kuu jooksva enne haigeksjäämist, jagades seda summat kõikide tööpäevade peale, mis tööl olnud.

Kuupalgalistel võetakse keskmiseks tööpäevade arvaks 25 päeva kuus.

7) Sünnitajad saavad abiraha siis, kui nad vähemalt kolm kuud vahetpidamata kassa liikmeks on olnud.

8) Prillid liikmetele alatiseks kandmiseks, kui arst seda tarviliseks peab, annab kassa nikkelraamidega. Kõikide teiste prillide eest tasub kassa ainult vastavalt nikkelraamidega prillide hinnale.

Kaitseprillid muretseb ettevõtte.

Alaliste prillide kestvus loetakse 2 aastat. Enne seda tähtaega kassa uusi prilliseid ei osta.

9) Prille on õigustatud saama, kes vähemalt 1 kuu vahetpidamata kassa liige on olnud.

10) Portselaan-kunsthammade panemise kuludest võtab kassa oma kanda kaks kolmandikku.

11) Kunsthambaid on õigustatud need liikmed saama, kes vähemalt 3 kuud vahetpidamata kassa liikmed on olnud.

Perekonnaliikmetele:

1) Haigekassalt abiraha saamise suhtes loetakse perekonnaliikmeteks: naine, lapsed, kasulapsed, kassa liikme õed ja vennad, vaestelastena 17 aasta vanuseni, kui naised iseseisvat palgalist tööd ei tee, isa 60. eluaastast ja ema 55. eluaastast peale, või kui perekonnaliige töövõimetu.

2) Eelpool loeteldud perekonnaliikmed registreeritakse ainult siis, kui nemad kassaliikme juures ja tema ülalpidamisel elavad või temalt ülalpidamist saavad ja kui neil muud sissetulekuallikat ei ole.

3) Kui naisliikmel on töövõimeline mees, siis ei registreerita tema lapsi perekonnaliikmetena.

4) Kassa liikme surma või liikmest lahkumise korral lõpeb perekonnaliikmel abisaamine haigekassalt surma või liikmest lahkumise päevast, välja arvatud kui perekonnaliige juba enne haige oli, saab arstiabi 1 kuu.

Arstiabi andmise kord perekonnaliikmetele:

5) Perekonnaliikmetele antakse arstiabi: a) esimest abi äkiliste haiguste ja õnnetuste korral; b) kodus ravimine; c) haigemajas ravimine; d) sünnituseabi; e) matmiseabiraha.

6) Kassa liikme perekonna liige võib arsti juures käia ühe aasta jooksul 6 korda, kõik perekonnaliikmed kokku mitte üle 12 korra. Juhatusel jääb õigus tarvilise korral visiite suurendada.

7) Haigemajasse võib haige perekonnaliikme paigutada, kui kassa usaldusearstid selle tarviliseks peavad, juhatus nõusolekul.

8) Ühes arstiabiga antakse ka rohud ja sidematerjal — välja arvatud patenteeritud rohud. Patenteeritud rohte võib haige tarvitada, kui arst selle tingimata tarviliseks peab.

9) Perekonnaliikme ravitsemine haigemajas ei või ühe aasta jooksul haigekassa arvel üle kahe kuu kesta.

10) Perekonnaliikme sünnituse puhul antakse ühekordset abiraha 20 krooni.

11) Perekonnaliikme surma puhul antakse ühekordset abiraha matmiseks 25 krooni.

12) Perekonnaliikmete haiguselehed annab välja juhatus arsti juurde minemiseks.

Äkiliste haiguste ja õnnetujuhuste korral võib perekonnaliige arstiabi tarvitada, kuid

tuleb sellest juhatusesele hiljemini 24 tunni jooksul teatada.

Liikmed, kes elavad kassa usaldusarstist eemal, võivad tarvitada teisi arste, kuid tasu makstakse usaldusarsti normis.

13) Rohuretseptid tulevad haigekassas tembeldata ja rohud kassa juhatusese poolt näidatud apteegist võtta.

Kassast kaugemal olevad isikud võivad rohud ligemast apteegist osta ja rohutähed kassa juhatusesele väljamaksmiseks esitada.

14) Kassal on oma usaldusarstid, kelle normide järele ka teistele arstidele tasutakse.

15) Need määrused hakkavad maksma 1. aprillist 1929. a.

Abiandmisemäärad perekonnaliikmetele võetakse ühel häälel vastu.

Palkadeks määrati 1929. a.: asjaajamiseks 840 krooni, juhatusese 120 krooni ja revisjonikomisjonile 40 krooni. Kokku 1000 krooni.

1929. a. eelarve kinnitati ühel häälel juhatusese poolt ettepanud kujul, tasakaalus 11.180 krooni.

Ühel häälel otsustatakse Viljandi ühishaigekassa „Abi“ alla kinnitada 14 ettevõtet.

Juhatusesse valitakse: Hans Sammül, August Paal, Eduard Ruul, Andres Kukk, Theodor Jürgenson, August Hunt, Anna Abel.

Revisjonikomisjoni valiti: Gustav Oidermann, Ferdinand Mathiesen, Jüri Meerits.

Otsustati lasta trükkida ja kassa liikmetele välja jagada liikmetele abiandmise ja perekonnaliikmetele abiandmise määrad. Samuti tunnustati liikmeraamatute sisseseadmine tarviliseks.

Juhatusese tehti ülesandeks teha eeltöid ja võtta järgmise peakoosoleku päevakorda: „Arstiabi andmise haigekassa kätte võtmise küsimus.“

Otsustati kolm korda järgimööda juhatusese koosolekult ilma vabandavate põhjusteta puudunud juhatusliiget lugeda juhatusese lahkuinuks. Samuti ka revisjonikomisjoni liikmed.

Narva Kalevivabriku Haigekassa volinikkude üldkoosolek

20. märtsil 1929. a. kell 4.15 p. l. Ilmunud oli oli koosolekule 30 volinikut 24. Koosolekut juhatas T. Pere.

Kassa 1928. a. aruanne ja 1929. a. eelarve võeti vastu ja kinnitati.

Kassamaksu protsendiks määrati 2%, alates 1. aprillist 1929. a.

Kassaosalistele abiraha maksta otsustati: haiguse korral ½ päevapalgast, ka püha- ja vabriku seisakupäevade eest; sünnitamise puhul — terve päevapalk; surma korral — 30-kordne päevapalk.

Perekonnaliikmetele otsustati abi anda: haiguse korral ravid perekonnaliikmeid endiselt vabriku, linna j. t. haigemajades, maksuga öö-päeva eest 2 krooni ja retsepti ehk sidumise eest 50 senti; sünnitamise korral — kassaosaliste naistele, kui viimased ise kuskil teises kassas liikmeks ei ole, maksuta arstiabi vabriku haigemajas viibimisel ja ühekordset toetust 10 krooni suuruses; surma korral maksta 15-kordne kassaosalise päevapalk.

Juhatusese ja revisjonikomisjoni liikmetele tasu otsustati määrata

1. jaanuarist 1929. a. kuni muutumiseni: juhatuse esimehele 60 kr. aastas, juhatusliigetele igale ühele 30 kr. aastas ja revisjonikomisjoni liigetele igähele 15 krooni aastas.

Suvekoloni Narva-Jõesuus otsustati avada möödunud aasta eeskujul 15 voodiga: kassaosalistele 8 ja perekonnaliigetele 7 voodiga. Avamise aeg ja sisseseadmine jäeti juhatuse hooleks.

Mitmesuguste küsimuste all arutati esindajate saatmist VII haigekassade kongressile Tartu. Esindajaetks kongressile valiti Nikolai Aleksandrov ja Adolf Särg.

Tartu Üldhaigekassa volinikkude korriline peakoosolek

puhkepäeval, 24. märtsil 1929. a. kell 10 homm. Tartu Töölisühingute Keskliidu ruumes.

Peakooolekule oli ilmunud 106 olemasolevast volinikust 84 volinikku.

Peakoooleku avas juhatuse esimees A. Linnomägi, kes ära märkis, et käesolev aasta on Tartu Üldhaigekassale juubeli-aastaks, sest 1. mail (vana kalendri järel) 1914. aastal algas haigekassa oma tegevust. Nii siis kassa juba 15 aastat tegutsenud. Sellest viimased kümme aastat kassaosaliste eneste juhtimisel.

Peakoooleku juhatajateks valiti A. Linnomägi ja M. Toom. Protokollis asjaajaja K. Lukk.

Haigekassa 1928. aasta aruanne kinnitati ühel häälel. Aruandest selgub, et kassa alla kuulus 31. det. 1928. a. 676 töösutust, kassaliikmete arv 4208 ja perekonnaliikmete arv 3138. Aruande aastal on kassaliikmete arv ajuti tõusnud üle 4800 isiku. Aasta jooksul oli 1958 haigusjuhtumist 33.223 haigupäevaga. Keskmise haigete arv oli 91 isikut päevas ehk 2,14% kassaosaliste üldarvust. Suri 23 kassaosalist. Rahalisest aruandest selgus, et kinnituskasu on saadud Kr. 175.497.55. Tegevuskapitali tulud Kr. 124.357.12 ja kulud Kr. 86.880.55, järjelikult tegevuskapitali arvel ülejääki Kr. 37.476.57. Arstiabikapitali arvel oli tulud Kr. 68.528.83 ja kulud Kr. 91.720.40, järjelikult arstiabikapitali arvel puudujääki Kr. 23.201.57. Tagavarakapitali seis oli aasta algul Kr. 32.829.73, aasta lõpuks Kr. 49.113.99, järjelikult on haigekassa varandusline seis paranenud Kr. 16.284.26 võrra.

Arstiabi on aasta jooksul tarvitanud 5138 kassaosalist 36.134 korda ja perekonnaliikmed 11.512 korda, mis teeb iga päeva kohta 160 visiiti. Peale selle visiidid hambaarstimis-kabinetis ja masseerijate juures. Kliinikus on ravimisel viibinud 660 isikut 10.873 päeva. Peale selle suvekoloniis möödasaadetud päeval.

Liikmemaks määrati kindlaks 2% peale kassaosalise teenistusest.

Haiguse- ja matuseraha normid kinnitati endises suuruses. Haigusraha maksetakse $\frac{1}{2}$ palgast ka pühapäevade, pühade ja ettevõttes tööseisaku päevade eest. Kliinikus ravimise puhul üksikuile $\frac{1}{2}$ palgast, perekondlikele $\frac{1}{4}$ palgast. Matuseraha maksetakse 30-kordse päevapalga suuruses.

Perekonnaliikmetele antava arstiabi ja rahalise toetuse normid kinnitati endises ulatuses. Arstiabi antakse ühele perekonnaliikmele 15 visiiti, kahele perekonnaliikmele kokku

20 visiiti ja iga järgneva perekonnaliikme peale veel 5 visiiti, kuid mitte üle 35 visiidi aastas. Peale selle on perekonnaliige õigustatud saama kliinilist ravi kuni kahe kuuni aasta jooksul. Hammaste ravi alal antakse täielik ravi ühes plombeerimisega, mille juures iga plombi pealt 25 senti tuleb tasuda. Matuseraha makstakse kuni 10-aastaste laste matmiseks 10-kordne päevapalk, teiste perekonnaliikmete matmiseks 15-kordne päevapalk. Perekonnaliikmete ringi kuuluvad peale naise ja laste veel alaealised õed ja vennad ning isad ja emad; viimased aga juhatuse eriootsuse põhjal.

1929. aasta eelarve, mis tasakaalus Kr. 187.600.— peal, võeti ühel häälel vastu. Eelarves on muuseas toetus ajakirja „Töö ja Tervisele“ Kr. 150.—.

Juhatus otsustati valida seitsmeliikmeline. Juhatusse valiti: A. M. Linnomägi, M. Toom, E. Neumann, A. Maalman, E. Saar (endised), N. Stenberg ja H. Tiit (uued). Juhatuseliikmete asemikkudeks valiti: F. Alba, K. Plaks, A. Laane, H. Korn, J. Tammann, J. Kippik ja H. Matto.

Arstiabi tarvitamise ja haigete kohta käivad määrused kinnitati endisel kujul.

Revisjonikomisjon otsustati valida kolmeliikmeline, kuhu valiti: H. Rose, S. Lepson (endised) ja A. Laun. Revisjonikomisjoni liikmete asemikkudeks valiti A. Lall, G. Lind ja P. Miller.

Koooleku lõpul tulid arutusele kassaosaliste kaebused juhatuse otsuste vastu, millest osa rahuldati ja osa rahuldamata jäeti. Muuseas jäeti rahuldamata kahe kassaosalise kaebused haigusraha väljamaksmata jätmise asjus; olid vastamisi „tupitrat“ teinud, mille tagajärjeks töövõimetus. Kui juhatuse poolt teatati, et ka arst seda tõendab, et töövõimetus põhjuseks kakelus, siis tähendas üks kaebajaist naeratades: „Kui arst seda tõendab, ju ta siis ikka nii oli.“

Kooolek kestis neli tundi, mille jooksul pikk päevakord läbi võeti väga asjaliselt ja rahuliselt ning ilma ühegi teravuseta.

Kuresaare Ühise Haigekassa korriline üldkooolek

2. aprillil 1929. a. kell $\frac{1}{2}$ 12 päeval (haigekassa ruumes).

Üldkooolekust võtsid osa 20 hääleõiguslist kassaliiget.

Kassa esimees H. Rattur teeb lühikese ülevaate kassa möödunud aasta tegevusest, mis-sugusest selgub, et haigekassa tegevus iga aastaga järjekindlalt suurenenud. Haiguseabirahašid kassaosalistele, võrreldes eelmiste aastatega, on palju suuremal määral välja makstud, samuti on perekonnaliigete ravitsus nõudnud suuremaid kulusid, kuid need kulud on suudetud vastavate tulude piirides hoida. Samuti on kassaliigete ravitsuskulud tõusnud võrreldes eelmise aastaga umbes 100% võrra, kuid aasta lõpuks väikese ülejäägiga lõppenud, missugune nähtus aasta keskpaigas vaevalt arvatav oli. Üldiselt võib haigekassa tegevusega täiesti rahul olla ja soovida, et ka tuleviku kassa tegevus samuti rahuldavate tagajärgedega kestuks. Lõpuks teatab, et läinud aastal on surma läbi lahkunud kassaliige

Aleksander Tănak ja käesoleval aastal Jaan Tamman ja palub kadunud püstitõusmisega mälestada. Soovib peakoosolekule ühtmeelt ja edu, kandes ette päevakorra, palub asuda päevakorra arutamisele.

Peakoosoleku juhatajaks valiti A. Bergmann ja protokollikirjutajaks asjaajaja A. Asuja.

1928. a. kassa aruande läbivaatamine ja kinnitamine.

Asjaajaja kandis ette 1928. a. kassa aruande rahaliste läbikäikude üle ja statistilised andmed, lõpuks revisjonikomisjoni sellekohased protokollid, missugustest selgub, et revisjonikomisjon kassa arvepidamist ja asjaajamist revideerides, on leidnud selle rahuloldava olevat, mis peakoosoleku poolt ära kuulatakse.

Kassa 1928. a. aruanne otsustati peakoosoleku poolt kinnitada.

Kassa 1929. a. tulude-kulude eelarve läbivaatamine ja kinnitamine.

Asjaajaja kandis ette juhatus poolt kokku seatud ja revisjonikomisjoni poolt heakskiidetud kassa 1929. a. tulude-kulude eelarve, mis-sugune tasakaalustatud 9.615 krooni peale. Peakoosolek otsustas eelarve juhatus poolt esitatud kujul vastu võtta ja kinnitada.

Liikmemaksude ja abiraha normide kindlaksmääramine.

1929. a. liikmemaksud otsustati endisteks jätta, nagu need 9. jaan. 1927. a. peakoosoleku poolt vastu võetud.

Juhatus eettepanekul otsustati töö juures vigasaanutele maksta abiraha esimese 13 näd. jooksul ühesugustel alustel ja samade normide liigituste põhjal, missugused maksavad harilik-kude haiguste korral, mis vastuvõetud 9. jaan. 1927. a. ja seda abiraha maksta ainult tegelik-kude tööpäevade eest.

Juhatusesse valiti: Juhan Tiik (uus), Harry Rattur (end.), Ivan Vorms (uus), Juhan Alas (uus), Juhan Kunning (uus).

Revisjonikomisjoni valiti: Erich Anderson (end.), Nikolai Aleksejev (end.) ja Arnold Bergmann (uus).

Koosolekul tekkinud küsimused: a) Koosoleku juhataja kandis ette Eesti-maa Haigekassade Liidu poolt saadetud Eesti-maa Haigekassade Teenijate Pensionikassa põhikirja kava, mis-sugune peakoosoleku poolt ära kuulatakse ja teadmiseks võetakse. Et tähendatud pensionikassa põhikirja kohta eraldi punkti peakoosoleku päevakorda võimalik ei ole võtta, avaldatakse muuseas peakoosoleku poolt soovi, et nimetatud pensionikassa oleks soovitav ellu kutsuda, kusjuures E. H. Liidu poolt vastav fond ülesse võetaks ja tema poolt sinna igal aastal eelarve korras teatud summa sissemakstaks, et hiljem sinna kogutud kapitalist pensiooni maksta võiks.

b) Puudutakse kassaliigete volinikkude küsimust, kusjuures avaldatakse arvamist, et volinikkudega oleks haigekassal kergem peakoosolekuid korraldada ja volinikud loodetavasti korralikumalt peakoosolekust osa võtavad, mis hõlbustaks suuresti kassa juhatus tööd. Ka kassa juhatus pooldab volinikkude

vajadust ja loodab, et uus juhatus seda juba käesoleval aastal teostab.

c) Koosoleku poolt avaldatakse soovi, et aasta-aruande materjal ja eelarve, ühes eksemplaris igasse ettevõttesse ülespanekuks laiali saadetakse, et kassaliigetel võimalik oleks enne peakoosolekut tähendatud materjaliga tutvuneda jne., missugune sooviavaldus kassa juhatus poolt teadmiseks võetakse.

Türi Ühishaigekassa volinikkude aasta-peakoosolek

24. märtsil 1929. a.

Koosoleku juhat. valiti Paul Hermanson ja protokollikirjutajaks asjaajaja M. Weber ühel häälel.

Revisjonikomisjoni esimees F. Biiber loeb ette revisjonikomisjoni protokollid, millest selgub, et kassa on aruande-aastal 685 kr. 84 s. võrra kahjuga töötanud ja teatab, et kassa asjaajamine on korralikult aetud. Peale selle kannab asjaajaja ette 1928. a. aruande, üksik-asjaliselt puudutades kassa sissetulekuid ja väljaminekuid. Tulusid oli aruande-aastal:

Liikmemaksudest meesl.	Kr. 3.017.78
„ naisl.	579.03
Ettevõtete juurdemaksudest	3.596.81
Muid sissetulekuid	1.394.68
Tagavara kap. laen	1.835.14
Kokku Kr. 10.413.44	

Kulusid oli:

Haiguse päevade abirahad	Kr. 6.708.42
Perekonnaliikmete toetus	1.005.—
Juhatusese tasu	402.—
Revisjonikomisjoni tasu	21.—
Teenijate palgad	520.—
Kantselei ja asjaajamine	93.95
Trüükikulud	32.90
Muud kulud	90.71
Kokku kulud Kr. 8.873.98	

Tagavarakapital:

Oli 1. jaanuaril 1928. a.	Kr. 5.262.83
Juurdetulnud aruande-aastal	1.149.30
Kokku Kr. 6.412.13	

Tegevusekapitali täienduseks kulut.	1.835.14
Seega kokku haigekassa varandus	
31. dets. 1928. a.	Kr. 4.576.99

Aruanne võeti ühel häälel vastu.

Asjaajaja kannab ette 1929. a. eelarve, mis-sugune volinikkude peakoosoleku poolt 16. dets. 1928. a. vastu võetud, oli tasakaalus 23.400 kr. Eelarve võeti teadmiseks.

Juhatus valiti: Paul Hermanson, Constanco Kampe, Joh. Lukas, J. Biiber, Richard Oja. Asemikkudeks valiti: Ed. Tomson, Toomas Kala, Gr. Saarmann, A. Tuisk, A. Aasa.

Revisjonikomisjoni valiti: R. Tarkmann, Joh. Kõrge, Rud. Hermann.

Läbirääkimiste all: 1) Tutvustab asjaajaja koosolejaid kassa tegevusega 1. jaanuarist 1929. a. kuni 1. märtsini 1929. a., mis teadmiseks võeti. 2) Loeb asjaajaja arstide kirja ette, milles palutakse lepingu § 34 muuta selleks, et arstid saaksid koduste visiitide juures haigete juurde 25 senti ka esimese jooksva kilomeetri pealt. Koosolek seda asja arutades leidis, et lepingu par. muutmata jääks ja arstidele vastu

tulla neile 1. jaanuarist kuni 1. aprillini 1929. a. iga koduse visiidi eest haige juurde ka esimise jooksva kilomeetri pealt 25 senti maksta. 3) Loeb asjaajaja ette Liidu poolt saadetud haigekassa teenijate pensionikassa põhikirja,

milles Liit palub teatada, missugune variant põhikirja par. 3-mas vastuvõetav oleks. Koosolek leidis, et esimene variant 4% teenijate palgast kõik haigekassa välja maksaks — kõige kohasema olevat.

Mitmesugused teated.

Tiisikushaigete eraldusmaja

kavatseb Tallinna linn asutada Magasini tän. nr. 28, vangide hooldamise seltsile kuuluvast hoones.

II Üleriiklik Tervishoiu Nädal

otsustati viimasel Üleriikliku Tervishoiu Nädala peakomitee koosolekul ära pidada 1930. aastal. Eeltööde tegemine jäeti Eesti Tervishoiu Muuseumi hooleks.

Suiduslik tööliiskindlustuse seadus Kreekas.

Hiljuti võttis Kreeka parlament vastu suudusliku tööliiskindlustuse ja töö-vahetalituse seaduse.

Kindlustuse sisseadmiseks kavatakse ellu kutsuda erinõukogu rahvamajanduse ministri juhatusel. Riigi pank annab kindlustuse organiseerimiseks laenuna 7 milj. drahma.

Seaduse järele võivad kindlustatud abi saada aasta kestes mitte üle 45 päeva. Abi suurus määratakse iga aasta kindlaks erimäärusega, missugune ei tohi olla aga vähem kui $\frac{1}{2}$ ja rohkem kui $\frac{1}{4}$ saadud töötasust.

Töötatöölisel, kes tööhõrse poolt pakutavat tööd vastu ei võta kaotavad abisaamise õiguse.

Poola sotsiaalkindlustusseaduse uus eelnõu

esitati hiljuti Poola ministrite-nõukogu poolt valitsusele. Uus eelnõu on kokku seatud Saksa sotsiaalkindlustuse seaduse eeskujul, milles ettenähtud haiguse, õnnetusjuhtude, invaliiduse ja vanaduse vastu kindlustus. Tööpuuduse vastu kindlustamise seadus tuleb arutusele hiljem, kitsamas ulatuses ühes töökorraldusega.

Äädikahappe vabamüügi keeld

on hakanud juba maksma. Kõigem kui 30% äädikahape on kõrgemajuliste ainete nimekirja „B“ üles võetud ja seda võivad pidada ja müüa apteegid ja rohukauplused sellekohaste määruste järgi. Määruste vastu eksijaid karistatakse rahaträvi ja vangistusega.

Abinõu kurguhaiguste ja kõha vastu.

Kurguhaiguse ja kõha puhul on soovitatav kaela ümber niiske mähis panna, mis kõrvaldab sagedasti juba õõ jooksul igasuguse kurguvalu ja valusa kõha. Pehme käterätik niisutatakse leige veega, väänatakse kuivaks ja pannakse ümber kaela, mitte kõvasti kinni tõmmates. Selle peale pannakse paks rätik, sall ehk suk. Mähist tuleb kohe uuendada kui see kuivama hakkab. Selle juures on soovitatav iga kahe

tunni järele kuristada kurku mirritinktuuriga (10—20 tilka veerand liitri vee kohta). Väikestele lastele, kes veel õieti ei oska kuristada, võetakse selle asemel soolvett (nootsa täis soola klaasi sooja vee sisse). Kui lapsed sellest ka vähe alla neelavad, ei tee neile mingit viga. Lastele on soovitatav juba väiksest peale kuristamist harjutada lasta, seda toimides hommikuti ja õhtuti. Kuristamise oskus on neile ka selleks väga vajalik, et nad haiguse puhul kangemaid, arsti poolt ettekirjutatud rohtusid sügavale kurgu ilanaha juurde lasta oskaks, ilma et sellest alla neelata tohiks.

Juua võib ainult leigeid jooke, soovitatav on pool piima, pool vett; juure lisada võib ka nootsa täis Emseri soola (Emser Brunnersalz). Ka soe mesi mõjub tervendavalt, valupehmendavalt, on maitsev ja toitev. Maitsev ja ühtlasi tervendav on ka paiselehe ja veriheina tee.

Kõigile kurguhaigetele, eriti aga lastele tuleb tingimata ära keelata läbi sru hingamine. Suu peab kinni olema ja hingata võib vaid läbi nina! Sest otse sissehingatavad kuivad tolmküibekesed äritavad paistetunud kurgu ilanahka, tekitavad valu ja kutsuvad esile äkilisi kõhahooge. Sellepärast ei tohi kurguhaige millalgi viibida toas, mida kraamitakse või puhastatakse. Puhastamise järele tuleb niiskuse tekitamiseks niiske rätik üles riputada või veekausis ahju juure panna. Samuti ei tohi toas suitsetada, see on müürkurguhaigetele.

Harilikul hääle äraoleku puhul aitab iga tunni järele kuristamine sooja sidruniveega.

Tuleb tõsiselt selle peale mõelda, et iga raske kurguhaigus (diferiit, sarlak jne.) enamalt jaolt harilikku kurguvaluga algab; sellepärast ravitsetagu haigust kohe selle ilmumisel. Sagedasti on lihtsast hooletusse jäetud kõhast elukardetav kopsupõletik tekkinud. Sellepärast rohkem tähelepanu kurguhaiguste ja kõha tekkimise alul, mil see veel kergesti parandatav. Kui see aga kaucmat aega ei parane, tuleb arsti poole pöörata.

Tänuavaldus.

Tartu Üldhaigekassa teenistusse astumise kümnenda aastapäeva puhul minule ootamata osaks saanud rohkete õnnesoovide eest avaldan kõigile oma südamlikumata tänu, eriti aga töö-hoolekandeministrile lugupeetud sms L. Johansonile, Tartu Üldhaigekassa juhatusesele ja revisjonikomisjonile, Haigekassade Liidule, ajakiri „Töö ja Tervise“ toimetusele, ametivendadele, kaasteenijale ja kõigile teistele, kes mind selle tähtpäeva puhul meelde tuletasid.

Karl Lukk,

Tartu Üldhaigekassa asjaajaja.
Tartus, 20. märtsil 1929.

Vastutav toimetaja: Juhan Ode.

Väljaandja: Eestimaa Haigekassade Liit.

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, V. Pärnu mnt. nr. 31.